

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

1124439

**SOCIÁLNA KONKURENCIESCHOPNOSŤ VYBRANÝCH
VIDIECKYCH OBCÍ**

2010

Lucia Gáliková

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

**SOCIÁLNA KONKURENCIESCHOPNOSŤ VYBRANÝCH
VIDIECKYCH OBCÍ**

Bakalárska práca

Študijný program:	Regionálny rozvoj
Študijný odbor:	3.3.5. Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra regionálneho rozvoja
Školiteľ:	doc. Ing. Mária Fáziková, CSc

Nitra 2010

Lucia Gáliková

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Lucia Gáliková vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Sociálna konkurencieschopnosť vybraných vidieckych obcí“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 17. mája 2010

.....
Lucia Gáliková

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela pod'akovať pani doc. Ing. Márii Fázikovej, CSc za odborné vedenie pri písaní mojej bakalárskej práce. Ďakujem jej za cenné rady, odborné informácie, pripomienky, ochotu a pomoc, ktorú mi poskytla.

Abstrakt

Cieľom mojej práce bolo zhodnotiť rozvinutosť sociálneho kapitálu dvoch vidieckych obcí. Ako objekt skúmania boli vybrané obce Machulince a Hrušov. V prvej časti práce som sa zamerala na informácie o súčasnom stave riešenej problematiky, hlavne na charakteristiku vidieka, vidieckych obcí, sociálnej infraštruktúry, ľudského kapitálu, sociálneho kapitálu a sociálnej konkurencieschopnosti. Vo vlastnej práci som analyzovala ľudský kapitál a to hlavne demografický vývoj, ekonomicky aktívne a ekonomicky neaktívne obyvateľstvo, vekovú, vzdelanostnú, národnostnú a náboženskú štruktúru. Dôležitou časťou práce je aj zhodnotenie kvality bývania. Významnú zložku práce tvorí tiež charakteristika spolokov a združení pôsobiacich v obciach, ich aktivity, spolupráca medzi sebou a financovanie. Medzi skúmanými obcami boli zistené rozdiely v oblasti ľudského potenciálu ale aj v úrovni rozvinutosti sociálneho kapitálu. Nestačí, že obec má priaznivú demografickú základňu, pretože ak nie je využitá, nie je pre obec prínosom. Naopak, aj obec s horším ľudským potenciálom sa môže rozvíjať, čoho príkladom je aj obec Hrušov. Veľmi dôležitú úlohu zohráva spolupráca obyvateľov, ale aj spolokov a združení. Potrebná je tiež podpora miestnej samosprávy.

Kľúčové slová: vidiecka obec, ľudský kapitál, sociálny kapitál, sociálna infraštruktúra, kvalita bývania, spolky, združenia

Zusammenfassung

Das Ziel dieser Arbeit war es, zwei der Komplexität des sozialen Kapitals in den ländlichen Gemeinden zu bewerten. Da der Gegenstand der Untersuchung waren Gemeinden Machulince und Hrušov ausgewählt. Im ersten Teil richtete ich an die Informationen über die aktuelle Situation des Feldes, vor allem auf die Beschaffenheit der ländlichen Gemeinden, soziale Infrastruktur, Humankapital, Sozialkapital und soziale Wettbewerbsfähigkeit. In meiner eigenen Arbeit untersuche ich das Humankapital, vor allem die demografische Entwicklung, Erwerbsbevölkerung und wirtschaftlich inaktive Personen, Alter, Bildungsgrad, ethnische und religiöse Struktur. Der wichtigste Teil ist die Bewertung der Qualität der Wohnungen. Ein wichtiger Bestandteil der Arbeit ist auch charakteristisch für die Gesellschaft und Organisationen in den Gemeinden, ihre Aktivitäten, die Zusammenarbeit zwischen ihnen und Finanzierung. Zwischen den beiden Gemeinden waren die beobachteten Unterschiede in der menschlichen Potential, aber auch in der Höhe der Entwicklung des sozialen Kapitals. Es reicht nicht, wenn ein Ort nur günstige demographische Basis hat, denn sie wird überhaupt nicht ausgenutzt und ist kein Vorteil für die Gemeinschaft. Allerdings kann das Dorf mit weniger menschlichen Potentials entwickelt werden. Als ein Beispiel dafür ist auch Gemeinschaft Hrušov. Sehr wichtige Rolle spielt die Zusammenarbeit der Bevölkerung, als auch Vereine und Gemeinschaften. Auch die Unterstützung des lokalen Verwaltungsorgan ist nötig.

Key words: ländliche Gemeinde, Humankapital, Sozialkapital, soziale Infrastruktur, Wohnungsqualität, Vereine, Gemeinschaft

Obsah

Úvod	8
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky	9
1.1 Definovanie pojmu vidiek, vidiecke sídlo	9
1.1.1 Rozdiely medzi ruralizovaným a urbanizovaným priestorom	11
1.2 Životná úroveň a kvalita života na vidieku	13
1.2.1 Meranie kvality života	14
1.2.2 Indexy používané pri meraní kvality života	15
1.3 Sociálna infraštruktúra	17
1.4 Definovanie pojmu sociálna konkurencieschopnosť	18
1.4.1 Ľudský kapitál	19
1.4.2 Sociálny kapitál	21
1.4.3 Sociálne siete a partnerstvá	22
2 Cieľ práce	25
3 Metodika práce	26
4 Vlastná práca	28
4.1 Charakteristika obce Machulince	28
4.2 Charakteristika obce Hrušov	29
4.3 Ľudské zdroje	31
4.3.1 Demografický vývoj	31
4.3.1.1 Prirodzený pohyb obyvateľstva	32
4.3.1.2 Mechanický pohyb obyvateľstva	32
4.3.2 Štruktúra obyvateľstva	33
4.3.2.1 Veková štruktúra	33
4.3.2.2 Vzdelanostná štruktúra	34
4.3.2.3 Národnostná štruktúra	35

4.3.2.4 Náboženská štruktúra	36
4.3.3 Ekonomicky aktívne a ekonomicky neaktívne obyvateľstvo	36
4.3.3.1 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	36
4.3.3.2 Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo	40
4.4 Sociálna infraštruktúra	41
4.4.1 Sociálna infraštruktúra obce Machulince	41
4.4.2 Sociálna infraštruktúra obce Hrušov	43
4.5 Ukazovatele bývania	45
4.5.1 Počet domov a bytov	45
4.5.2 Priemerný vek domu	47
4.5.3 Kvalita domového fondu	47
4.6 Počet a typy domácností	49
4.7 Spolky a občianske združenia v obciach	50
4.7.1 Charakteristika spolkov	50
4.7.2 Spolupráca spolkov	56
4.7.3 Financovanie spolkov	58
Záver	62
Zoznam použitej literatúry	65
Prílohy	69

Úvod

Slovensko môžeme charakterizovať ako prevažne vidiecku krajinu, pretože viac ako polovica obyvateľov žije v obciach. Väčšinu z týchto obcí tvoria malé obce, teda obce s menej ako 1000 obyvateľmi.

V súčasnom období môžeme pozorovať stále prehlbujúce sa rozdiely medzi mestami a obcami, ale aj medzi obcami navzájom. Obce sa líšia rozvinutosťou v rôznych oblastiach, medzi ktoré patrí napríklad úroveň technickej a sociálnej infraštruktúry, kvalita ľudského kapitálu a kvalita bývania, rozvinutosť sociálneho kapitálu alebo spolupráca s inými obcami formou združovania do mikroregiónov.

V posledných rokoch nastáva vo veľkej miere migrácia vidieckeho obyvateľstva do miest. Týka sa to najmä mladých ľudí, pre ktorých bývanie v obciach nie je atraktívne. Mesto poskytuje viac pracovných príležitostí, ktoré obec nie je schopná poskytnúť. V minulosti poskytovalo pracovné príležitosti pre vidiecke obyvateľstvo najmä poľnohospodárstvo, ktorého rozvoj však v súčasnosti stagnuje. Ďalším dôvodom sťahovania ľudí do miest je aj veľké množstvo služieb každého druhu, ktoré mesto ponúka a ktoré v mnohých vidieckych obciach chýbajú. Celý tento proces spôsobuje starnutie vidieckeho obyvateľstva a tým zhoršovanie kvality ľudského kapitálu obcí. K tejto nepriaznivej situácii prispieva aj stále sa znižujúca pôrodnosť.

Problémom mnohých vidieckych obcí je veľká vzdialenosť od väčších miest čo znemožňuje každodennú dochádzku do zamestnania.

Na Slovensku však existuje množstvo obcí, ktoré sa snažia rozvíjať a poskytnúť svojim obyvateľom vyššiu kvalitu života. Jedným zo spôsobov je zapájanie sa do spolupráce s inými obcami, členstvo v mikroregiónoch alebo zapojenie sa do rôznych programov.

Pre obce však nie sú dôležité len vonkajšie vzťahy s inými obcami, ale aj siete, ktoré sa vytvárajú vo vnútri obce. Spolupráca a združovanie občanov zvyšuje kvalitu sociálneho kapitálu obcí, a tým aj možnosť obcí byť konkurencieschopnými.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

1.1 Definovanie pojmu vidiek, vidiecke sídlo

Vidiek je zložitý štrukturovaný systém a to tak priestorový, ako aj spoločenský (Binek, Galvasová, 2008).

Moravčíková (2007) uvádza, že vidiek je jednou z oblastí spoločnosti, ktorá je odlišná a svojrázna z hľadiska priestorového, historického, kultúrneho, sociálneho, výrobného, sebarealizačného, obytného, rekreačného, atď. Tým ovplyvňuje spoločnosť, vrátane tej časti populácie, ktorá ho neobýva.

Autorka ďalej uvádza, že pojem vidiek možno chápať v zmysle geografickom, ako aj v zmysle sociálnom. V prvej významovej rovine znamená celú mimomestskú prírodnú oblasť, v druhom zmysle znamená ľudské osídlenie (dedinu, osadu, obec a pod.), ktorého špecifický sociálno-psychologický (mentalita obyvateľov a pod.) i sociologický charakter (napr. sociálne prejavy, zložky života, funkcie) je určený jeho špecifickou sociálnou situáciou. Táto situácia je výslednicou pôsobenia špecifických podmienok:

- geografickej povahy,
- organicko-psychickej povahy,
- technickej povahy,
- sociálnej povahy.

Faktory sociálnej povahy definuje ako hodnotové systémy a hierarchie, kritériá ovplyvňujúce rozhodovanie ľudí, životný spôsob a životný štýl, úroveň vzdelania obyvateľstva, mobilita obyvateľstva, príjmy a pod.

Podľa Jandouřeka (2001) je vidiek priestor mimo mestského osídlenia, vyznačujúci sa nižšou hustotou obyvateľstva žijúceho predovšetkým v dedinách, prevažne poľnohospodárskou produkciou spojenou so zvýšenou závislosťou na prírode, tradičnejším životným štýlom, vyššou sociálnou kontrolou, menšou sociálnou heterogenitou a zníženou profesijnou ponukou.

Lapka a Gottlieb (2000) charakterizujú vidiek ako priestor v krajine mimo mestskej zástavby a priemyslových zón, kde prichádza k poľnohospodárskej výrobe a kde sú sídelnými jednotkami vidieckej komunity – dediny.

Rada Európy vymedzuje vidiek podľa:

- využitia pôdy na poľnohospodárstvo, lesníctvo, chov rýb a rybolov,
- ekonomických a kultúrnych aktivít ich obyvateľov,
- rozvoja voľnočasových a rekreačných oblastí,
- obydlií.

Podľa Slepíčku (1981) sú vidiecke sídla všetky priestorove oddelené sídelné útvary mimo mesta. Patria sem teda aj samoty, malé skupiny domov – osady a dediny.

Belajová a Fáziková (1995) zohľadňujú pri definovaní vidieckych sídel hľadisko legislatívne a hľadisko štatistické. Z legislatívneho hľadiska vymedzujú mestské sídlo na základe štatútu mesta. Ostatné sídla sú vidiecke sídla. Z hľadiska štatistického je vidieckym sídlom sídlo do 5000 obyvateľov.

Za najdôležitejšie faktory charakterizujúce vidiecku štruktúru považujú:

- štruktúru osídlenia, s ňou súvisiacu migrácia, dochádzku do práce a pracovné príležitosti.,
- geografiu,
- distribúciu ekonomických aktivít a ľudského potenciálu,
- dopravu a infraštruktúru,
- historický vývoj.

Kučírková (2003) definuje vidiek ako:

- stanovište poľnohospodárskej výroby,
- miesto bývania prevažnej časti poľnohospodársky činnéj populácie,
- miesto bývania veľkého počtu nepoľnohospodárskeho obyvateľstva,
- stanovište decentralizovaného priemyslu,
- rekreačnú oblasť,
- pôdnu rezervu pre rozširovanie priemyselných aglomerácií,
- stanovište pre núdzové obydlia v prípade vojen či katastrof,
- priestor plniaci ekologickú funkciu.

Medzi hlavné znaky vidieckych sídel podľa autorky patria:

- prostredie – prevažne prírodné, priamy styk s prírodou, zo sociálneho hľadiska homogénne,

-
- osídlenie – decentralizované, tvorené jednotlivými obcami veľkostných kategórií s nízkou hustotou obyvateľstva,
 - vybavenosť – nekompletná a nedostatočná infraštruktúra,
 - bývanie – prevažne osobné vlastníctvo, poľnohospodárske usadlosti, rodinné domy, nižšia vybavenosť,
 - skupinová štruktúra – jednoduchšia, menej početná, prevládajú neformálne skupiny,
 - sociálny status – pôsobí hlavne pripísaný a vrodenný,
 - sociálne role – ich výkon je orientovaný väčšinou dovnútra spoločenstva, konzervatívne správanie,
 - sociálna stratifikácia – pomerne pevná a málo pohyblivá,
 - mobilita – málo intenzívna, migrácia smerom do mesta,
 - autority – cirkev, dedičná moc, predkovia, vek,
 - solidarita – mechanická, ktorá spočíva v súdržnosti na základe neformálnych vzťahov.

Moravčíková (2007) popisuje sídla vidieckeho charakteru ako sociálne rovnorodejšie, menej diferencované a stratifikované komunity, v ktorých prevažujú osobné styky a tým existuje aj vyššia vnútorná spätosť sociálnych prvkov a fungujúca neformálna spoločenská kontrola.

Podľa Kiku (2008) medzi najdôležitejšie črty vidieka patrí:

- určitá kultúrna a sociálna izolácia spojená s menšou civilizovanosťou,
- zotrvávanie na tradičných prvkoch spôsobu života, ľudovosť, tradicionalizmus, zvyky,
- menšia ochota k zmene,
- väčšia spätosť s prírodou a jej využívanie,
- väčšia vzájomná závislosť obyvateľov, rodín,
- menšia sociálna diferencovanosť a menšie možnosti mobility.

1.1.1 Rozdiely medzi ruralizovaným a urbanizovaným územím

Podľa materiálu z konferencie Potravinárstvo a poľnohospodárstvo v SR – sekcia Rozvoj vidieka (2002) základnými rozdielmi medzi mestom a vidiekom sú:

- vidiecke oblasti sú chudobnejšie, predovšetkým v najmenej rozvinutých južných a východných vidieckych regiónoch,

-
- bez sociálnych transferov by bol rozdiel podstatne väčší,
 - zníženie miery nezamestnanosti a úrovne chudoby v zaostávajúcich regiónoch si vyžaduje podporné zásahy zo strany vlády,
 - vzhľadom na nerozvinutý trh s bytmi a na negatívne stimuly tvorené systémom sociálnych dávok, migrácia z vidieka do miest ostáva minimálna,
 - medzi mestskými regiónmi a zvyškom krajiny existujú značné rozdiely vo výške miezd.

Vidiek oproti urbanizovaným priestorom poskytuje výrazne horšie pracovné uplatnenie. Všeobecne platí, že životné podmienky na vidieku sú horšie ako v mestách. Na vidieku sa už dlhší čas zvyšuje počet obyvateľstva v poproduktívnom veku a naopak, znižuje sa zastúpenie predproduktívneho obyvateľstva, čo súvisí predovšetkým s výrazným poklesom prirodzených prírastkov (Buchta, 2008).

Moravčíková (2007) hovorí, že vo väčšine moderných industriálnych spoločností je vidiek aspoň z formálneho hľadiska postavený na rovnakú úroveň s mestom. Napriek tomu však zostávajú medzi nimi určité rozdiely:

- obce sú finančne, administratívne a tiež z hľadiska zdrojov a potenciálu slabšie ako mestá, nedokážu využiť rovnako všetky im prislúchajúce práva, možnosti a príležitosti,
- rovnaký prístup k mestu a vidieku vedie k existencii nerovností medzi nimi,
- naďalej existujú funkcionálne rozdiely.

Autorka ďalej uvádza, že vidiek sa monitoruje prostredníctvom sociálno-ekonomických a technických ukazovateľov, pričom k sociálno-ekonomickým zaraďuje vekovú štruktúru, nárast počtu obyvateľov, hustotu obyvateľov, pracovnú migráciu a podiel pracovníkov v poľnohospodárstve.

Podľa OECD (1993) je hlavný rozdiel medzi mestom a vidiekom v hustote obyvateľstva. Sídla s hustotou obyvateľov na $150/\text{km}^2$ sú definované ako urbanizované sídla a sídla s hustotou obyvateľov nižšou ako $150/\text{km}^2$ sú definované ako vidiecke sídla.

1.2 Životná úroveň a kvalita života na vidieku

Hronský (1981) vymedzuje pojem životná úroveň ako dosiahnutý stupeň poznaných a spoločensky uznávaných potrieb obyvateľstva určitého štátu alebo vhodne vymedzenej časti obyvateľstva, stupeň uspokojenia týchto potrieb a základné podmienky vytvorené spoločnosťou na účelný priebeh uspokojovania potrieb. Zdôrazňuje, že životná úroveň je dynamickou a historicky sa vyvíjajúcou spoločenskovednou kategóriou a upozorňuje na nerozlučnú spätosť životnej úrovne s národným hospodárstvom. Životná úroveň je podľa autora stotožnená s blahobytom a v súvislosti s týmto pojmom autor spomína:

- potrebu,
- spotrebu,
- životné podmienky.

Hancock (1999) a Massam (2000) uvádzajú, že existujú dve základné dimenzie kvality života, a to objektívna (verejná, spoločenská, enviromentálna) a subjektívna (individuálna, osobná). Na kvalitu života možno teda nazerať ako na výsledok vzájomného pôsobenia týchto dvoch dimenzií medzi vonkajšími vplyvmi a vnútorným prostredím človeka. Vonkajšie vplyvy bývajú často charakterizované princípom tzv. „trojnohej stoličky“ tvorenej zložkami „spoločnosť“, „ekonomika“ a „prostredie“.

Boreková (2003) uvádza, že životná úroveň predstavuje súhrn životných podmienok, t.j. hmotných a spoločenských. Častejšie sa životná úroveň definuje ako stupeň uspokojovania životných potrieb ľudí a súhrn podmienok, v ktorých sa tieto potreby uspokojujú. Autorka ďalej hovorí, že životná úroveň je ukazovateľ zahrňujúci hmotné i nehmotné stránky ľudského života. Životná úroveň je ovplyvnená napríklad výškou hrubého národného produktu na osobu, prístupom k vzdelaniu a zdravotnej starostlivosti, kvalitou a dostupnosťou infraštruktúry a služieb, stavom životného prostredia a politickým usporiadaním.

Vysoká miera nezamestnanosti na vidieku, menej priaznivá veková, vzdelanostná a kvalifikačná úroveň obyvateľstva, jeho nízka pracovná mobilita ako aj problémy súvisiace s ekonomickou štruktúrou vidieckych regiónov spôsobujú, že vidiecke obyvateľstvo dosahuje nižšiu príjmovú úroveň s dôsledkami na celkovú úroveň spotreby a životnú úroveň na vidieku (Fáziková, Kozelová, 2005).

Dubecová (1999) hovorí, že kvalita života na dedine a rozvoj vidieka sú podmienené rozvojom zariadení technickej a sociálnej infraštruktúry. Hoci sa infraštruktúra považuje za stimulačný nástroj socio-ekonomického rozvoja, jej nedostatočnosť má silne destimulačný charakter. Rozvinutá infraštruktúra znamená pre vidiek širšie možnosti alokácie podnikateľských subjektov a takisto skvalitnenie životných podmienok obyvateľov.

Hrabánková (1984) hovorí, že významnou zložkou kvality životných podmienok je bývanie, ale tak isto aj vzdelanie, príjem na jedného obyvateľa, zdravie a bezpečnosť.

V programe rozvoja vidieka SR 2007-2013 sa uvádza, že kvalitu života na vidieku je možné zlepšiť:

- vytváraním pracovných príležitostí na vidieku,
- podporou v oblasti vidieckeho cestovného ruchu,
- podporou vzdelávacích aktivít,
- podporou a rozvojom obcí,
- vytváraním miestnych partnerstiev,
- zlepšovaním manažmentu a riadenia, mobilizáciou rozvojového potenciálu vo vidieckych oblastiach.

1.2.1 Meranie kvality života

Kvalita života sa meria prostredníctvom jej indikátorov.

Podľa Hubu (2001) je v súčasnosti nadbytok dielčích indikátorov a preto je potrebné znižovať ich množstvo.

Jedným zo základných problémov spájajúcich sa s výskumom kvality života je stanovenie indikátorov relevantných z hľadiska jej merania. Riešenie tohoto problému vychádza z určenia kľúčových zložiek ľudského života, resp. faktorov najvýraznejšie ovplyvňujúcich jeho kvalitu (Ira, 2003).

Slávik a Gáborová (2004) rozdelili indikátory kvality života do 8 skupín:

- zdravie,
- kvalita fyzického života ľudí,
- možnosti trávenia voľného času,
- pocit sociálnej istoty,

-
- kvalita pracovného miesta,
 - nákup tovarov a služieb,
 - šance rozvoja osobnosti,
 - možnosti účasti na spoločenskom živote.

Calvert – Henderson (2007) uvádza, že pri skúmaní kvality života sú používané nasledovné veličiny: vzdelanie, zamestnanosť, spotreba energie, okolité prostredie, zdravie ľudské práva, príjem, infraštruktúra, národná bezpečnosť, verejná bezpečnosť, rekreácia a domov.

Meranie kvality života môže byť objektívne a subjektívne.

Podľa Landa (2000) sú objektívne merania ustálené z jedného alebo viac deskriptívnych indikátorov, ktoré boli stanovené ako zodpovedajúca náhrada za to, čo ekonómovia považujú za úžitok. Sú vhodné na popísanie základných znakov sociálnych zmien a procesu rozvoja. Môžu byť preto presné pri meraní vzájomného pôsobenia rôznorodých faktorov stanovených ako významné zložky kvality života.

Podľa Gleicka (1999) subjektívne merania vnímajú blahobyt skôr priamo než pomocou náhrad. Tento prístup poskytuje možnosť tam, kde môže byť priame, nepriame alebo dokonca paradoxné spojenie medzi ľudskými objektívnymi podmienkami a ich subjektívnou prosperitou.

1.2.2 Indexy používané pri meraní kvality života

Podľa Rozvojového programu OSN UNDP (1990) Index fyzickej kvality života PQLI (Physical Quality of Life Index) je súhrn zložitých spoločenských vzťahov. Pri PQLI sa berú do úvahy nasledovné indikátory: stupeň gramotnosti, stupeň detskej úmrtnosti a očakávaná dĺžka života.

Index ľudskej chudoby HPI (Human poverty Index) zahŕňa 4 rozmery:

- % ľudí, ktorí pravdepodobne zomrú pred dosiahnutím veku 60 rokov,
- % ľudí, ktorých schopnosť písať a čítať nie je adekvátna,
- podiel obyvateľov s disponibilným príjmom nižším ako 50% priemeru,
- podiel dlhodobo nezamestnaných (12 mesiacov a viac).

Index ľudského rozvoja HDI (Human development index) bol vytvorený v roku 1990. Jeho zmyslom je zachytiť ako ekonomické, tak sociálne aspekty rozvoja. Meria

životnú úroveň komplexne, hrubý domáci produkt (HDP) tvorí iba jednu z jeho súčastí. Používa sa pri spracúvaní národných alebo regionálnych správ o ľudskom rozvoji a na jeho základe sa určuje poradie krajín podľa údajov o očakávanej dĺžke života, vzdelaní a životnej úrovni (vypočítava sa z reálneho hrubého domáceho produktu na jedného obyvateľa s prepočtom na kúpnu silu). Index ľudského rozvoja (HDI) tvorí alternatívu rebríčka krajín podľa HDP na obyvateľa, pričom sa zameriava na skutočnosť, že niektoré chudobné krajiny môžu dosiahnuť nadpriemernú úroveň ľudského rozvoja. Hodnoty ukazovateľa sa pohybujú od 0 do 1, pričom 0 je najnižší možný stav a 1 najvyšší možný stav rozvinutosti krajín či regiónu.

Cieľom HDI je zmerať dosiahnutý stupeň ľudského rozvoja jediným indexom a umožniť medzinárodné porovnanie rôznych krajín sveta. HDI dáva obraz o podmienkach ľudského rozvoja cez ukazovatele troch dimenzií života, ktoré sú všeobecne považované za najdôležitejšie:

- zdravie a dlhý život vyjadrený pomocou očakávanej dĺžky života pri narodení,
- vzdelanie vyjadrené pomocou miery gramotnosti dospelého obyvateľstva a kombinovanej miery zápisu na základné, stredné a vysoké školy,
- životná úroveň charakterizovaná hrubým domácim produktom na obyvateľa v parite kúpnej sily.

Celkový HDI index sa vypočíta ako priemer jeho troch základných zložiek:

$$\text{HDI} = (\text{LEI} + \text{EAI} + \text{GDP per capita})/3$$

LEI – index strednej dĺžky života

EAI- index celkovej vzdelanosti

GDP – index HDP/obyv. prepočítaný paritou kúpnej sily

Index ľudského rozvoja HDI nezahŕňa rozdiely medzi mužmi a ženami. UNDP v roku 1995 prišiel s myšlienkou porovnať rovnosť podmienok ľudského života medzi mužmi a ženami s rodovo rozlíšeným indexom rozvoja (GDI) a takisto s mierou posilnenia rodového postavenia (GEM).

Rodovo rozlíšený index rozvoja GDI (Gender-related Development Index) skúma kvalitu života prostredníctvom rovnakých ukazovateľov ako HDI – teda dĺžky života, vzdelania a príjmov ale upravuje výsledok rodovej nerovnosti. Podľa výpočtov UNDP

je GDI v každej krajine nižší ako HDI, čo znamená, že úplná rovnosť medzi mužmi a ženami neexistuje.

Pri výpočte GDI sa postupuje rovnako ako pri výpočte HDI, ale čiastkové indexy sa upravujú podľa podielu žien a mužov na populácií.

Rozdiely v základných podmienkach určujúcich kvalitu žien a mužov sú dané dvoma faktormi:

- ženy sa zvyčajne dožívajú dlhšieho veku ako muži,
- muži majú zvyčajne vyššie príjmy ako ženy.

Miera posilnenia rodového postavenia GEM (Gender Empowerment Measure) bola UNDP zostavená za účelom relatívnej moci mužov a žien v politickej a hospodárskej sfére. GEM sa skladá zo štyroch premenných. Prvé dve reflektujú ekonomickú participáciu a rozhodovaciu moc: podiel žien a mužov na vedúcich a riadiacich pozíciách a ich podiel na technických, zdravotníckych, pedagogických a príslušných profesiách. Treťou premennou je podiel žien a mužov v parlamente. Odráža zastúpenie a rozhodovaciu moc v politike. Štvrtým ukazovateľom je HDP na obyvateľa, ktorý odráža podiel moci nad ekonomickými zdrojmi.

Ferrams a Powers vyvinuli index kvality života QLI (Quality of Life Index) pre meranie kvality života v zmysle spokojnosti so životom. Kvalitu života definujú ako jedincov zmysel pre blahobyť, ktorý pochádza zo spokojnosti alebo nespokojnosti s oblasťami života, ktoré sú preňho dôležité. QLI meria oba druhy uspokojenia a dôležitosti z rôznych aspektov života. Položky, ktoré sú považované za najvýznamnejšie majú väčší vplyv na QLI ako tie, ktoré sú považované za menej významné. Nástroj pozostáva z dvoch častí: v prvej sa meria uspokojenie s rôznymi aspektmi života a v druhej závažnosť týchto aspektov. Hodnoty sú počítané pre celkovú kvalitu života rozdelenú do týchto oblastí: zdravie a pôsobenie, psychologický/duchovný stav, sociálny a ekonomický stav a rodinný život.

1.3 Sociálna infraštruktúra

Ako uvádzajú Tvrdoň, Hamalová, Žárska (1995) sociálna infraštruktúra má významné miesto v uspokojovaní potrieb obyvateľstva. Podľa autorov medzi zariadenia

sociálnej infraštruktúry patrí bývanie, kultúrno – spoločenské činnosti, rozličné druhy vybavenia regiónov a zotavovacie činnosti.

Podľa Rekoříka (2004) sociálna infraštruktúra zaist'uje priestorovú, časovú a proporcionálnu dostupnosť sociálnych služieb a aktivít odvetví rozvoja človeka (zdravotníctvo, školstvo, telesnú výchovu, kultúru, bývanie, obchodné siete a sieť verejnej správy).

Medzi sociálnu infraštruktúru sa podľa Belajovej, Fázikovej (2005) zaraďujú:

- byty,
- zariadenia obchodu a stravovania,
- školské zariadenia,
- zdravotnícke zariadenia,
- vedecké, výskumné a projektové zariadenia,
- kultúrne zariadenia,
- rekreačné a športové zariadenia,
- administratívno – správne zariadenia,
- sociálne zariadenia.

Grimsey a Levis (2004) rozdeľujú sociálnu infraštruktúru aj ďalej a to na mäkkú a tvrdú. Medzi tvrdú infraštruktúru zaraďujú nemocnice, školy, zásobovanie vodou, bývanie, kanalizáciu, predškolské zariadenia, domovy dôchodcov, väznice a iné. Súčasťou tvrdej infraštruktúry je podľa autorov sociálne zabezpečenie, komunálne služby a enviromentálne agentúry.

Hamalová a kol. (2006) uvádzajú, že poslaním sociálnej infraštruktúry je poskytovať základné služby domácnostiam a tým zvyšovať kvalitu života občanov.

1.4 Definovanie pojmu sociálna konkurencieschopnosť

Podľa programu Leader (2000) je sociálna konkurencieschopnosť schopnosť jednotlivých subjektov a inštitúcií konať spoločne a efektívne. Je to spôsob správania sa – „kultúra“, ktorá je založená nielen na vzájomnej dôvere, ale závisí tiež od vôle a schopnosti spoznať individuálne a spoločné záujmy, sformulovať ich a spoločne ich priviesť k zhode.

Z hľadiska územného prístupu je sociálna konkurencieschopnosť významným prvkom, ktorý zahŕňa nielen organizácie miestnych subjektov, ale aj vzťahy medzi ľuďmi, medzi subjektami a organizáciami a medzi organizáciami navzájom.

Pri analyzovaní sociálnej konkurencieschopnosti musíme zohľadňovať tieto aspekty:

- ľudské zdroje: pod tento pojem spadajú jednotlivci ako aj spoločne (kolektívne) pracujúce zariadenia, ich vzťahy a organizácia,
- kultúra a identita oblasti: patria sem predovšetkým spojenia, ktoré vyplývajú zo skutočnosti, že subjekty pôsobiace na určitom území majú určité hodnoty,
- spravovanie: ide predovšetkým o vzťahy, sympatie a nepriateľstvo, štruktúru moci, napätie a konflikty medzi subjektami a o schopnosť spolupracovať a sústreďovať jednanie nielen medzi verejnými a súkromnými subjektami ale aj medzi verejnými inštitúciami,
- implicitné/explicitné „know-how“ a odborné znalosti: toto sa vzťahuje na znalosti získané v oblasti sociálneho a demokratického riadenia, ale aj schopnosti produktívne využiť a získať nové poznatky v týchto oblastiach.

Tieto štyri komponenty územného kapitálu sa z územia na územie vyvíjajú rozlične (Leader, 2000).

1.4.1 Ľudský kapitál

Urbančíková (2007) hovorí, že v ostatných rokoch ide teória konkurencieschopnosti ešte ďalej v smere k ľudskému kapitálu a zavádza pojem konkurencieschopnosti založenej na kreativite v spojení so vzdelávaním.

Liptáková (2008) uvádza, že k najdôležitejším zdrojom rozvoja krajiny, resp. regiónu je ľudský potenciál (tvorený vedomosťami, schopnosťami a vzdelaním), ktorým disponujú jej obyvatelia. Podľa autorky je ľudský potenciál jedným z najdôležitejších faktorov endogénneho regionálneho rozvoja. Ľudský potenciál je rovnako silný, strategicky významnejší faktor rastu ako fyzický kapitál.

Podľa OECD (2000) ľudský kapitál tvoria znalostné zručnosti, kompetencie a atribúty zakotvené v jednotlivcoch, ktorí napomáhajú vytváraniu osobnej, sociálnej a ekonomickej prosperity. Je rozvinutý v kontexte rodiny, usporiadania včasnej starostlivosti o dieťa, oficiálneho vzdelania a vzdelávania dospelých, účasti na každodennom a občianskom živote, práve tak ako oficiálneho tréningu a neformálneho

štúdiá na pracovisku a prostredníctvom špecifických činností ako sú výskum a inovácie alebo účasť v rôznych profesionálnych záujmových skupinách.

Backer (1993) rozdeluje ľudský kapitál na všeobecný a špecifický. Všeobecným ľudským kapitálom rozumie univerzálne schopnosti, zručnosti a danosti, upotrebitel'né viac-menej v každej oblasti ľudskej činnosti. Špecifický ľudský kapitál zahŕňa špeciálne vedomosti a zručnosti upotrebitel'né v konkrétnom odbore či type činnosti.

Liptáková (2008) uvádza, že:

- ľudský potenciál v území vnímame ako súčasť sociálno-demografického potenciálu územia, ako nositeľa rozvoja územia (výkonný potenciál – človek ako správca územia, realizátor inštitucionálnych organizačných štruktúr podporujúcich rozvoj služieb, významnú osobnosť, šíriteľa informácií o územní, činiteľa organizovaného v určitých štruktúrach (regionálne poradenské a informačné centrá, rozvojové agentúry, verejno-súkromné partnerstvá, mimovládne organizácie, profesijné združenia a pod.),
- ľudia sú nositeľmi ľudského potenciálu, ktorý je jedným zo základných faktorov endogénneho rozvoja. Z endogénnych zložiek (ľudský potenciál, ekonomický potenciál, prírodné zdroje, infraštruktúra a inštitúcie) možno pokladať práve ľudský potenciál za najaktívnejšiu a hybnú zložku celého rozvoja,
- ľudský potenciál je ťažiskovým faktorom rozvoja každého sídelného a územného spoločenstva. Rozhoduje o využívaní ostatných potenciálov územia. Istá kapacita (početnosť) ľudských zdrojov vytvára v značnej miere rozvojový rámec sídelného organizmu, podmienky na život, prácu, voľný čas, vzdelávanie, zdravotnícke a sociálne služby.

Galensona a Pyatta (1964) identifikujú štyri faktory, ktoré by sme mohli nazvať reprezentantmi ľudského kapitálu :

- vzdelanie,
- zdravie,
- bývanie,
- sociálne zabezpečenie.

Fitz – Enz (2000) definuje ľudský kapitál ako svoje stránky, ktoré pracovník prináša:

- v pracovnom procese - inteligencia, energia na splnenie pracovných úloh, pozitívny prístup, spoľahlivosť, zodpovednosť,

-
- schopnosť učiť sa – nadanie, imaginácia, kreativita, schopnosť „vedieť ako“,
 - motivácia zdieľať informácie a znalosti, tímový duch a cieľavedomosť.

Dobeš (2001) vo svojej práci uvádza, že ľudský kapitál má určité špecifiká:

- do istej miery je komplementárny s technológiou - jedinec či ekonomika môžu svoj ľudský kapitál najlepšie využiť vtedy, ak existujú zariadenia, ktoré dávajú ich používateľom možnosť využiť svoj potenciál,
- nie je prenositeľný - je viazaný ku svojmu nositeľovi, konkrétnemu jedincovi. Z tohto faktu plynie niekoľko špecifik. Mobilita ľudského kapitálu je tak ohraničená fyzickou mobilitou jedinca,
- je ťažko skladovateľný - životnosť ľudského kapitálu je ohraničená fyzickou životnosťou jedinca,
- nie je univerzálne zameniteľný - znamená to, že ľudský kapitál nemožno zameniť za iné statky, ani za iný ľudský kapitál.
- návratnosť investícií do ľudského kapitálu je spravidla dlhodobá - táto charakteristika ľudského kapitálu vyplýva z jeho naviazanosti na konkrétneho človeka,
- je ťažko merateľný - toto špecifikum vyplýva čiastočne z dlhého cyklu tvorby a aplikácie ľudského kapitálu. Hlavnou príčinou je však opäť naviazanosť ľudského kapitálu na konkrétneho človeka

1.4.2 Sociálny kapitál

V súvislosti s ľudským kapitálom je potrebné hovoriť aj o sociálnom, resp. medziľudskom kapitáli.

Sociálny kapitál existuje v úzkom vzťahu s ľudským kapitálom. Termín sociálny kapitál sa stal veľmi dôležitý pre pochopenie procesov globalizácie na jednej strane a regionálneho rozvoja na strane druhej. Efekty sociálneho kapitálu môžu byť tak pozitívne ako aj negatívne. Sociálny kapitál tvoria tiež záujmové skupiny, ktoré zdieľajú spoločné normy, hodnoty a znalosti a ktoré pomáhajú kooperácii vnútri skupiny alebo medzi skupinami (Urbančíková, 2007).

Sociálny kapitál tvoria „neformálne normy podporujúce spoluprácu medzi dvoma alebo viacerými jednotlivcami“ (Fukuyama, 1999).

Súčasťou sociálneho kapitálu sú tiež pozitívne ľudské vzťahy, dôvera, spolupráca, ktoré vznikajú ako výsledok, resp. pridaná hodnota každej aktivity alebo procesu. Sociálny kapitál má formu štruktúr alebo inštitúcií, ktoré jednotlivcom pomáhajú udržiavať a rozvíjať svoj ľudský kapitál v partnerstve s inými. Je predpokladom spolupráce a zahŕňa rodiny, komunity, podniky, odbory, školy a neziskové organizácie.

Sociálny kapitál zahŕňa podľa OECD siete, normy a hodnoty, ktoré podporujú kooperáciu v rámci skupín. Sociálny kapitál konkuruje ľudskému kapitálu a pomáha rozvíjať ekonomický rast a demokratické inštitúcie. Úroveň sociálneho kapitálu významným spôsobom ovplyvňuje širšiu komunitu.

Pri skúmaní sociálneho kapitálu sa sledujú nasledovné faktory:

- participácia, sociálne záväzky (napr. participácia v lokálnych skupinách, miera zapojenia do lokálnych skupín, politická aktivita, členstvo v kluboch, poskytnutie alebo obdržanie praktickej pomoci, poskytovanie pomoci ostatným...)
- kontrola a účinnosť (vnímaný vplyv na záležitosti obce, komunity, vnímaný vplyv na politické rozhodnutia, na vlastný život, životná spokojnosť...)
- zmysel pre komunitu a hodnotenie jej vlastností (spokojnosť s bývaním, hodnotenie služieb v komunite, dostupnosť služieb...)
- sociálna interakcia, siete, podpora (vzdialenosť priateľov, príbuzných, kontakt s priateľmi, rodinou, sociálne vzťahy...)
- dôvera, reciprocita a sociálna kohézia (spokojnosť s úrovňou informácií o lokálnych záležitostiach, dôvera v ostatných ľuďoch, inštitúcie, služby, v politické štruktúry...)

1.4.3 Sociálne siete a partnerstvá

V súvislosti so sociálnym kapitálom sa na vidieku hovorí aj o sociálnych sieťach a partnerstvách.

Podľa Hradisekej uplatňovanie princípu partnerstva je jedným z princípov regionálnej politiky, ktorý je založený na vzájomnej spolupráci aktérov pri riešení regionálnych problémov, a to na všetkých úrovniach, t. j. miestnej, regionálnej, národnej i nadnárodnej, pri príprave rozvojových programov, pri ich samotnej realizácii a tiež pri monitoringu.

Európska komisia (2003) chápe partnerstvo ako horizontálny vzťah dvoch alebo viacerých subjektov, ktorými môžu byť podnikateľské subjekty, orgány štátnej správy a

samosprávy, spoločenské, kultúrne, vzdelávacie, výskumné a iné neziskové organizácie, profesijné združenia, ako aj ďalšie práv-nické a fyzické osoby, zúčastňujúce sa na realizácii podnikania.

Partnerstvo znamená účasť súkromného a verejného sektora pri riadení obce, regiónov a zároveň vytvárania sietí vzťahov s rôznymi subjektmi tvoriacimi a ovplyvňujúcimi produkt. Partnerstvo plní funkciu kontaktného miesta pre potenciálnych investorov a ostatných organizácií, resp. jednotlivcov zaujímajúcich sa o región. Súčasťou partnerstiev sú i inštitúcie zamerané na podporu inovácií v samosprávnych krajoch, ale aj inštitúcie zamerané na vzdelávanie a rôzne podnikateľské subjekty (Korobaničová, 2006).

V partnerstvách sa nenachádzajú iba farmári, ale aj iné sociálne skupiny vidieka - podnikatelia v ľahkom priemysle, službách, cestovnom ruchu, predstavitelia občianskeho života, samosprávy, kultúry a pod.

Budovanie partnerstiev je základným predpokladom pre efektívny rozvoj vidieckych oblastí a ich ekonomické oživenie. Úspešné rozvojové projekty nie je možné realizovať bez spolupráce a koordinácie obcí navzájom, ale aj mesta s vidiekom a bez medzisektorovej spolupráce. Žiadna obec sama o sebe, bez zapojenia občanov a podnikateľov a bez vnútornej spolupráce nie je schopná riešiť problémy rozvoja vidieka. Čoraz väčší význam pre efektívny rozvoj vidieka nadobúda integrovaný a teritoriálny prístup k rozvoju vidieka v záujme jeho trvalo udržateľného rozvoja, čo si vyžaduje aj zlepšenie kvality manažmentu spolupráce. Presadzovanie nových prístupov a inovatívnych technológií si vyžaduje zlepšenie prístupu k informačným a poradenským podporným odborným službám a výmenu skúseností a poznatkov, aby sa umožnilo obciam, občanom a podnikateľom na vidieku získať nové vedomosti, ale aj zručnosti v ich aplikácii a odstránilo sa tak zaostávanie vidieka. Budovanie partnerstiev je navyše motivované aj v blízkej budúcnosti prístupným finančným zdrojom v rámci prístupu LEADER, ktorého podstatou je podpora integrovaného rozvoja vidieka.

Práve prístup LEADER zohráva dôležitú úlohu v rámci rozvoja vidieka tým, že:

- nabáda sociálno-ekonomické subjekty, aby pracovali spolu, vytvárali spoločné produkty, vyrábali tovary a poskytovali služby, ktoré v lokalite vytvárajú maximálnu pridanú hodnotu,
- kladie dôraz na aktívnu účasť občanov žijúcich v danom území pri smerovaní a rozhodovaní o aktivitách, ktoré majú prispieť k integrovanému rozvoju územia,

-
- predstavuje implementáciu projektov spolupráce,
 - znamená vytváranie miestnych partnerstiev a ich sieťovanie.

Plucknett (1990) definuje sieť ako asociáciu nezávislých jednotlivcov alebo inštitúcií, ktoré zdieľajú spoločný záujem alebo cieľ. Členovia takejto siete prispievajú určitými zdrojmi k fungovaniu siete a zúčastňujú sa obojsmernej komunikácie a výmeny (zdrojov). Siete možno chápať aj ako sústavy pracovných jednotiek pospájaných jedným komunikačným kanálom a spolupracujúcich pre spoločný cieľ (ktorý je väčšinou dlhodobý), pričom sú jeho členovia samostatne fungujúce jednotky (organizácie, jednotlivci, inštitúcie). Sieť – na rozdiel od partnerstva – znamená vykonávanie tej istej funkcie členmi siete v rôznych regiónoch, pričom aspekt funkcie je dôležitejší ako aspekt lokality.

Sieťovanie znamená budovať formálne a neformálne siete, zbierať a rozširovať informácie v rámci siete, ktoré sú zaujímavé pre sieť ako takú alebo pre individuálnych členov. Na rozdiel od partnerstva, ktorého členovia spolupracujú väčšinou v rámci toho istého územia/regiónu, pri tvorbe sietí dominuje aspekt funkcie nad aspektom lokality. Členovia partnerstva sú silne späté s lokalitou, spolupracujú v rámci toho istého územia a často majú diverzifikované ciele, kým členovia siete často vykonávajú len určitú funkciu vo svojom regióne samostatne.

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom mojej práce bolo zhodnotiť úroveň sociálneho kapitálu v dvoch vybraných vidieckych obciach. Keďže na rozvinutosť sociálneho kapitálu vplýva viacero faktorov, zhodnotila som ich dopad na celkovú sociálnu rozvinutosť obce.

Parciálne ciele mojej práce sú:

- analýza ľudského kapitálu v oboch obciach,
- posúdenie rozvinutosti sociálnej infraštruktúry v oboch obciach,
- zhodnotenie úrovne sociálneho kapitálu.

3 Metodika práce

Objektom skúmania sú vidiecke obce, ktoré sa navzájom líšia rozvinutosťou sociálneho kapitálu.

Na porovnanie boli vybrané obec Hrušov v okrese Veľký Krtíš a obec Machulince v okrese Zlaté Moravce.

Metodický postup pri písaní práce zahŕňa zber údajov o súčasnom stave riešenej problematiky, ďalej získavanie demografických údajov o obciach zo štatistického úradu SR a informácií prostredníctvom obecných úradov oboch obcí.

Pri analyzovaní sociálnej konkurencieschopnosti sa musia zohľadniť tieto aspekty:

- ľudské zdroje,
- kultúra a identita oblasti,
- spravovanie (vzťahy, sympatie, nepriateľstvo),
- implicitné/explicitné „know-how“ a odborné znalosti.

Ukazovatele, prostredníctvom ktorých sa sleduje rozvinutosť sociálneho kapitálu:

- ľudské zdroje - počet obyvateľov
 - demografický vývoj
 - štruktúra obyvateľstva - veková
 - vzdelanostná
 - národnostná
 - náboženská
- sociálna infraštruktúra – administratívne zariadenia
 - materská škola
 - základná škola
 - zdravotnícke zariadenia
 - sociálne zariadenia
 - kultúrne zariadenia

-
- domy a byty - počet domov – trvale obývané
 - neobývané
 - priemerný vek domu
 - kvalita domového fondu - počet osôb na 1 byt
 - m² obytnej plochy na osobu
 - m² obytnej plochy na 1 byt

 - domácnosti - počet domácností
 - typy domácností

 - spolky a občianske združenia v obci - počet
 - popis
 - aktivity
 - spolupráca medzi sebou
 - financovanie

4 Vlastná práca

4.1 Charakteristika obce Machulince

Obec Machulince je stredne veľké vidiecke sídlo s počtom obyvateľov 1046. Leží na západnom Slovensku, v údolí horného toku rieky Žitavy, v oblasti s osobitným názvom Horné Požitavie. Z východu ju ohraničuje úpätie Pohronského Inovca, zo severozápadu úpätie pohoria Tríbeč a južná strana je ohraničená okrajom Podunajskej nížiny. Podľa regionálneho geomorfologického členenia Slovenska patrí obec do oblasti Podunajská nížina, celku Podunajská pahorkatina a podcelku Žitavská pahorkatina.

Obec je administratívne začlenená do obvodu Zlaté Moravce, do Nitrianskeho samosprávneho kraja (NUTS III) a podľa NUTS II do oblasti Západného Slovenska. Vzdialenosť od najbližšieho mestského sídla (Zlaté Moravce) je 4km.

Kataster obce Machulince hraničí:

- zo severovýchodu s katastrálnym územím obce Obyce,
- zo severu v krátkom úseku s katastrálnym územím obce Hostie,
- zo západu s katastrálnym územím obce Topoľčianky,
- z juhu a východu s katastrálnym územím obce Žitavany.

Rozloha katastra obce je 942 ha, z toho orná pôda zaberá 232 ha, trvalé trávne porasty 109 ha a lesy 510 ha.

Stred obce má nadmorskú výšku 230 m n. m.

Hydrologicky patrí oblasť Machuliniec povodiu Dunaja, presnejšie k čiastkovému povodiu rieky Žitava.

Priestor, v ktorom obec leží sa vyznačuje pestrosťou geologického zloženia. Prevládajúcimi pôdami sú hnedozeme, pozdĺž Žitavy nivné pôdy, v Tríbeči a Pohronskom Inovci prevažujú hnedé lesné pôdy a kambizeme. Pahorkatiny sú z väčšej časti odlesnené a premenené na poľnohospodársku krajinu, nakoľko sa tu nachádzajú zeminy vhodné pre poľnohospodárstvo. Povrch územia pokrývajú spraše a sprašové hliny, z ktorých miestami vystupujú neogénne íly, piesky a štrky. Niva Žitavy je zanesená riečnymi usadeninami.

V oblasti Pohronského Inovca prevládajú pyroxenické a leukokrátne andezity, tufické pieskovce a tufity. V katastrálnom území obce sa nachádzajú tiež andezity, ktoré sú prírodným bohatstvom tejto lokality a vo veľkej miere sa nachádzajú

v katastrálnom území Machuliniec. V okolí pohoria Tríbeč sa vyskytuje predovšetkým žula, vápence a pieskovce. Nachádza sa tu aj ložisko tehliarskych surovín (hlinisko), ktoré obsahuje základné druhy tehliarskych surovín.

Na území obce sa nenachádzajú žiadne zdroje minerálnych vôd.

Čo sa týka technickej infraštruktúry obce, je v Machuliniciach vybudovaná elektrická sieť s dostatočným príkonom pre potreby obyvateľstva. Obec je napojená na vodovodnú sieť a využíva vlastný zdroj vody. Obec je tiež plne plynofikovaná a má vybudovanú kanalizáciu. Súčasťou obce je vlastná čistička odpadových vôd.

V obci sú vybudované miestne komunikácie, ktoré sú zrekonštruované. Obcou prechádza štátna cesta III. triedy.

Obr. 1 Poloha katastra obce Machuliniec v rámci okresu Zlaté Moravce

4.2 Charakteristika obce Hrušov

Obec Hrušov s počtom obyvateľov 885 sa nachádza na južných svahoch Krupinskej planiny, v západnej časti okresu Veľký Krtíš. Geograficky je obec lokalizovaná na juhozápadnom úpätí Krupinskej vrchoviny. Na juhu a západe hraničí s obcami Vinica, Kleňany, Plášťovce, na severe a východe s obcami Cerovo a Čelovce.

Administratívne obec patrí k obvodu Veľký Krtíš, do Banskobystrického samosprávneho kraja (NUTS III) a podľa NUTS II do oblasti Stredného Slovenska.

Vzdialenosť od okresného mesta je 42 km.

Rozloha katastra obce je 2331 ha, z toho TTP tvoria 1008,7 ha, orná pôda zaberá 233,1 ha, trvalé kultúry 29,9 ha, vinice 9,8 ha, ovocné sady sa rozprestierajú na ploche 2,4 ha a záhrady na ploche 17,7ha.

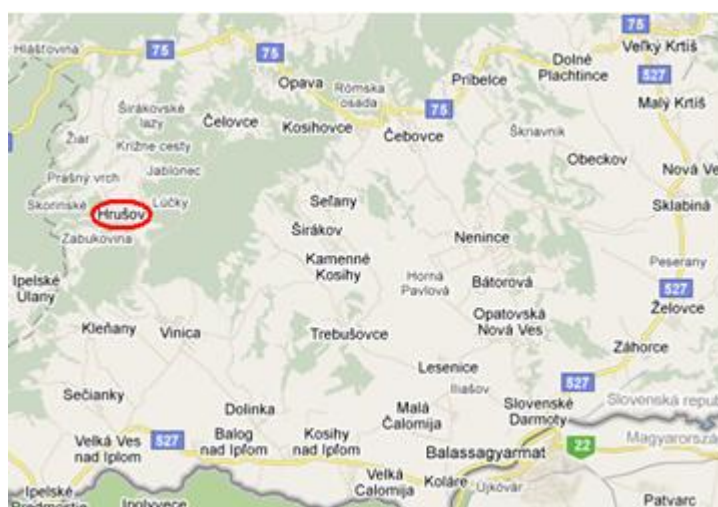
Nadmorská výška v strede obce je 380 m n. m. a v chotári 200–524 m n. m.

Chotár je pahorkatinného charakteru. Reliéf chotára je členitý od 200 metrov až po najvyšší vrch Bukoviny s výškou 525 m n. m. Podklad územia je tvorený andezitickými tufmi, tufitmi a aglomerátmi, čo sa využíva i na ťažbu piesku. Miestnou zvláštnosťou sú v pieskovi vytesané pivnice, ktorých je nespočetné množstvo v samotnej obci, ale aj okolí.

Poľnohospodársky produkčný potenciál je daný chemickými, biologickými a fyzikálnymi vlastnosťami poľnohospodárskej pôdy v danom území. Prevažnú časť pôdneho krytu tvoria hnedozeme a hnedé lesné pôdy.

Ťažba rudných surovín v obci nie je zastúpená a nenachádzajú sa tu ani žiadne zdroje minerálnych vôd.

Súčasťou technickej infraštruktúry obce je vodovodná sieť, ktorá má dĺžku 20 000 metrov. Zdrojom vody je rieka Teplica. V celej obci je elektrická sieť. Nakoľko v obci nie je zavedený plyn, domácnosti sú vykurované elektricky alebo tuhými palivami. Priestory základnej školy sú vykurované slamou. Obcou prechádzajú cesty II. a III. kategórie.

Obr. 2 Poloha obce Hrušov v okrese Veľký Krtíš

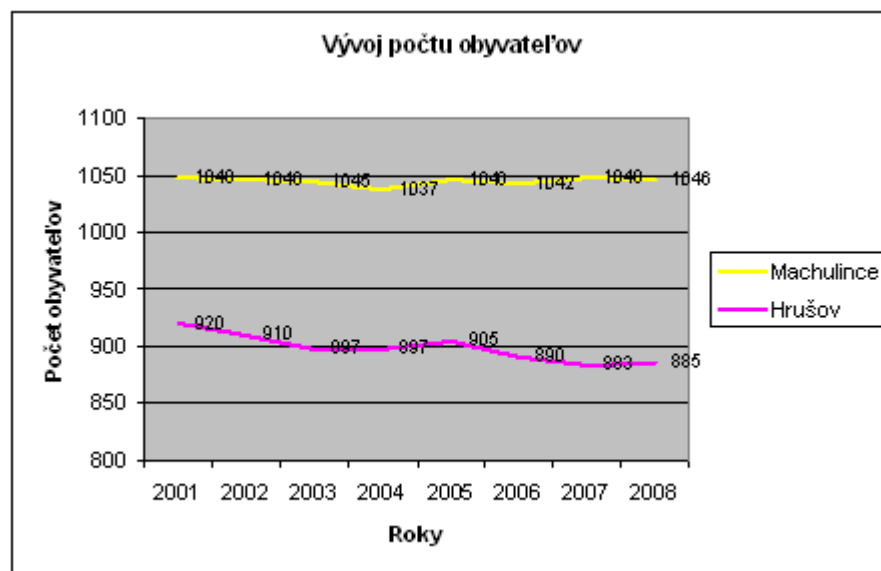
4.3 Ľudské zdroje

Demografický vývoj, veková a vzdelanostná štruktúra obcí sú hlavnými indikátormi kvality ľudského kapitálu v obciach. Priaznivý vývoj týchto ukazovateľov pôsobí na celkovú kvalitu života obyvateľov.

4.3.1 Demografický vývoj

K 31.12.2008 žilo v obci Machulince 1046 obyvateľov a v obci Hrušov 885 obyvateľov. V priebehu rokov 2001 až 2008 sa počet obyvateľov v obci Machulince výrazne nemenil. Oproti roku 2001 sa znížil počet obyvateľov o dvoch obyvateľov, čo predstavuje pokles o 0,19 %. Najvýraznejší pokles počtu obyvateľov bol zaznamenaný v roku 2004 a to o 0,77 %.

V obci Hrušov došlo v priebehu rokov 2001 až 2008 k výraznejším zmenám počtu obyvateľov ako v obci Machulince. Počet obyvateľov sa znížil z 920 na 886 obyvateľov, čo predstavuje pokles o 3,9 %.

Obr. 3 Vývoj počtu obyvateľov v obciach Machulince a Hrušov v rokoch 2001-2008

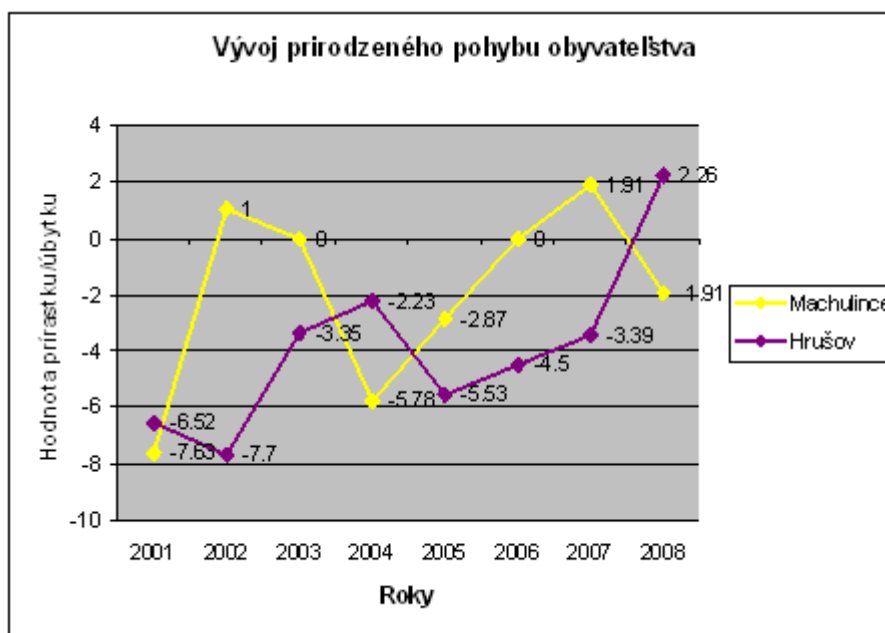
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.3.1.1 Prirodzený pohyb obyvateľstva

V priebehu sledovaného obdobia bol v obci Machulince počas štyroch rokov zaznamenaný prirodzený úbytok, počas dvoch rokov prirodzený prírastok a v dvoch rokoch bol počet narodených a počet zomrelých rovnaký, teda nedošlo ani k prírastku ani k úbytku obyvateľstva. Výrazný pokles bol zaznamenaný v roku 2004, čo bolo spôsobené veľkým počtom zomrelých ľudí. Od roku 2004 do roku 2007 bol zaznamenaný pozitívny trend vývoja prirodzeného prírastku.

V obci Hrušov v každom roku okrem roku 2008 prevládal počet zomrelých nad počtom narodených, teda takmer v každom roku bol v obci prirodzený úbytok obyvateľstva. Táto skutočnosť prispela k negatívnemu vývoju celkového počtu obyvateľstva obce.

Údaje sú prepočítané na 1000 obyvateľov.

Obr. 4 Vývoj prirodzeného prírastku v obciach Machulince a Hrušov v rokoch 2001-2008

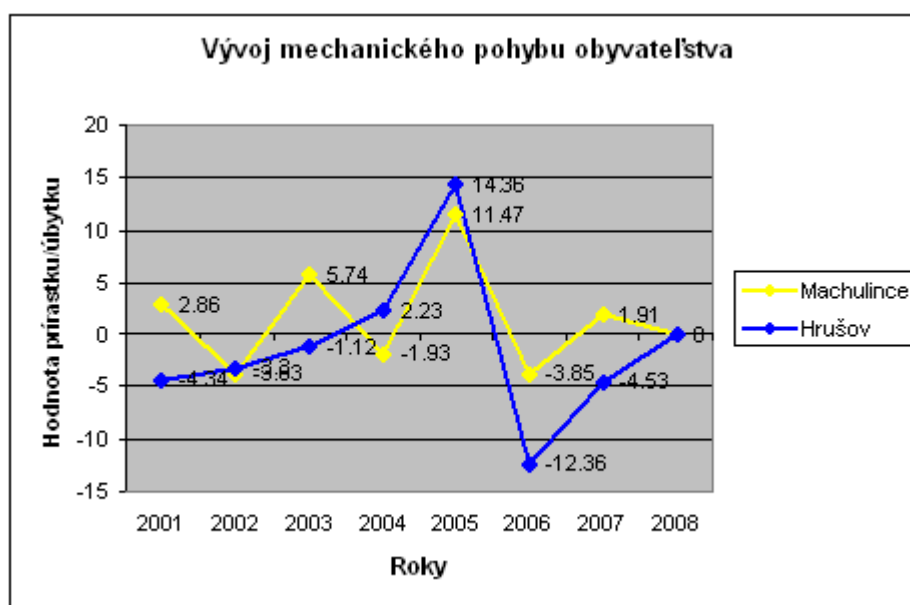
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.3.1.2 Mechanický pohyb obyvateľstva

Čo sa týka mechanického pohybu obyvateľstva, v obci Machulince bol zaznamenaný striedavo mechanický prírastok a mechanický úbytok obyvateľstva. Tento vývoj tiež

prispel ku skutočnosti, že v obci Machulince v sledovanom období nedošlo k výraznej zmene počtu obyvateľov.

V obci Hrušov bolo obdobie od roku 2001 do roku 2005 poznačené mechanickým prírastkom obyvateľstva, t.j. počet prisťahovalých prevyšoval počet vystaňovalých. Výraznejší pokles nastal v rokoch 2005 – 2006, kedy sa hodnota mechanického prírastku znížila z hodnoty 14,36 na hodnotu – 12,36, teda o hodnotu 26,72. Tento jav bol spôsobený veľkým množstvom vystaňovalých obyvateľov. Hodnoty sú prepočítané na 1000 obyvateľov.

Obr. 5 Vývoj mechanického prírastku v obciach Machulince a Hrušov v rokoch 2001-2008

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

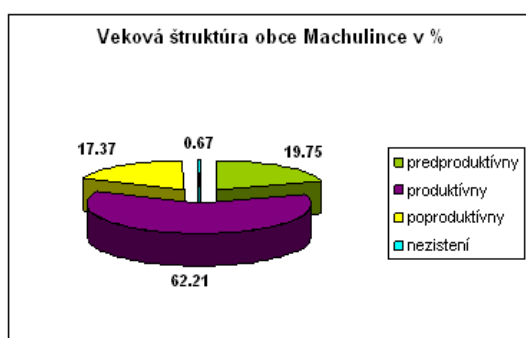
4.3.2 Štruktúra obyvateľstva

4.3.2.1 Veková štruktúra

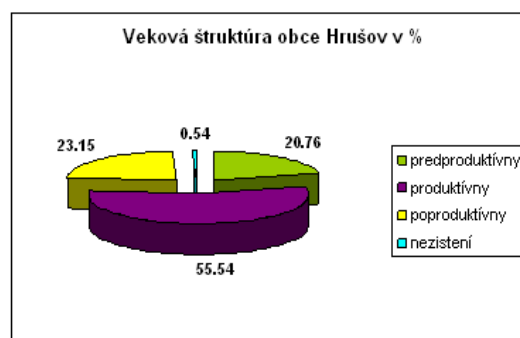
Podľa posledného sčítania obyvateľstva, domov a bytov v roku 2001 žije v obci Machulince 207 obyvateľov v predproduktívnom veku, čo predstavuje 19,75 % z celkového počtu obyvateľov. Počet obyvateľov v produktívnom veku je 652, čo predstavuje 62,2 % z celkového počtu obyvateľov. Poproduktívne obyvateľstvo sa na celkovej vekovej štruktúre podieľa hodnotou 17,37 %.

Z celkovej populácie obce Hrušov predproduktívny vek dosiahol 191 obyvateľov, čo predstavuje 20,76 % z celkového počtu obyvateľov, produktívny vek 511 obyvateľov, čo predstavuje 55,54 % a poproduktívny vek 213 obyvateľov, čo predstavuje 23,15 % z celkového počtu obyvateľov obce Hrušov.

Index starnutia, vypočítaný ako pomer počtu obyvateľov v poproduktívnom veku a v predproduktívnom veku, je v obci Machulince 0,88 a v obci Hrušov 1,16. V obci Machulince sa teda jedná o progresívny typ vekovej štruktúry, nakoľko vypočítaná hodnota je menšia ako 1. Obec Hrušov má na základe vypočítaných výsledkov regresívnu vekovú štruktúru, pretože vypočítaný index je väčší ako 1. Znamená to, že obyvateľstvo obce Hrušov starne.

Obr. 6 Veková štruktúra obce Machulince

Obr. 7 Veková štruktúra obce Hrušov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.3.2.2 Vzdelanostná štruktúra

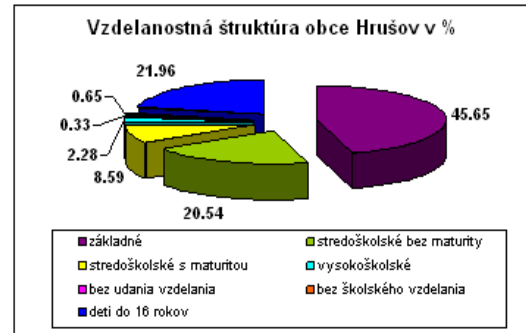
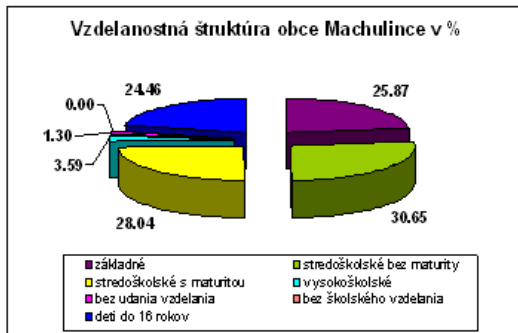
Vzdelanostná štruktúra má veľký význam pri sledovaní kvality ľudského kapitálu. Vysoká úroveň vzdelanosti prispieva k lepšej zamestnateľnosti obyvateľov a tým aj k zvýšeniu kvality ich života.

Vzdelanostná štruktúra obce Machulince je priemerná. Najväčšiu časť tvoria obyvatelia s dosiahnutým stredoškolským vzdelaním bez maturity a to 30,65 %. Za nimi nasledujú obyvatelia s dosiahnutým stredoškolským vzdelaním s maturitou (28,04 %). Výrazný podiel má aj obyvateľstvo so základným vzdelaním a to 25,87 %. Obyvatelia s vysokoškolským vzdelaním sa podieľajú na vzdelanostnej štruktúre 3,59 % - ami.

Najväčším percentom sa na vzdelanostnej štruktúre obce Hrušov podieľajú obyvatelia so základným vzdelaním. Táto časť predstavuje 45,65 %. Za nimi nasleduje skupina obyvateľov so stredoškolským vzdelaním bez maturity – 21,96 %. 8,59 %

obyvateľov má ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou. Vysokoškolské vzdelanie má ukončených 2,28 % obyvateľstva.

Vzdelanostná štruktúra obce Machulince je výrazne lepšia ako v obci Hrušov a je porovnateľná s celoslovenským priemerom. Úroveň vzdelania v obci Hrušov je nízka.

Obr. 8 Vzdelanostná štruktúra obce Machulince

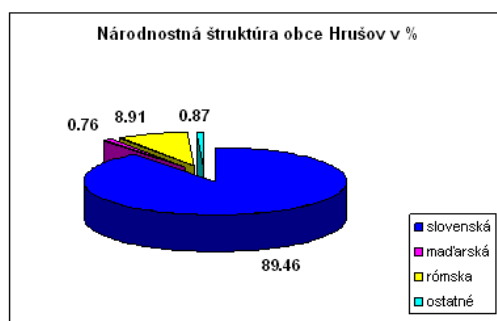
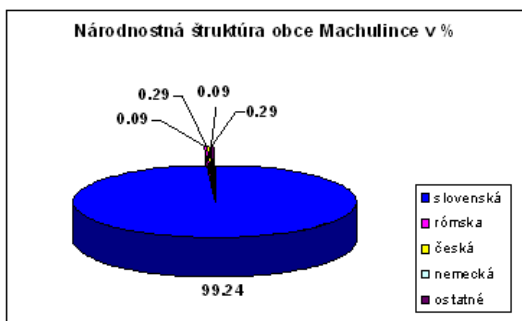
Obr. 9 Vzdelanostná štruktúra obce Hrušov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.3.2.3 Národnostná štruktúra

V obci Machulince má dominantné zastúpenie obyvateľstvo slovenskej národnosti s 99,24 %, čo je pre obec pozitívne, pretože v nej nevznikajú národnostné konflikty. Ostatné národnosti sú tu zastúpené len nepatrným percentom.

Národnostná štruktúra obce Hrušov je pestrejšia, pretože dost' výraznú zložku tvoria obyvatelia rómskej národnosti (8,91 %). To môže byť pre obec negatívne, nakoľko obyvatelia rómskej národnosti majú často problém zaradiť sa do spoločnosti. Podľa vyjadrenia obecného úradu obce Hrušov, ich počet od posledného SODB neustále stúpa. Obyvatelia maďarskej národnosti sa na celkovom počte podieľajú výškou 0,76 %, nakoľko obec je lokalizovaná v blízkosti hraníc s Maďarskom.

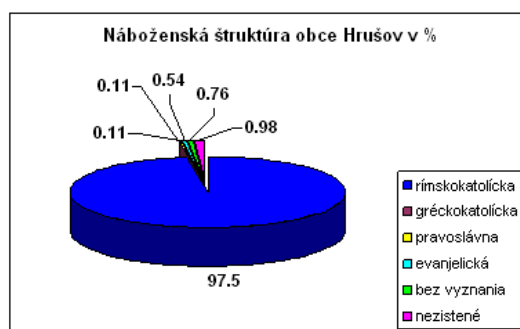
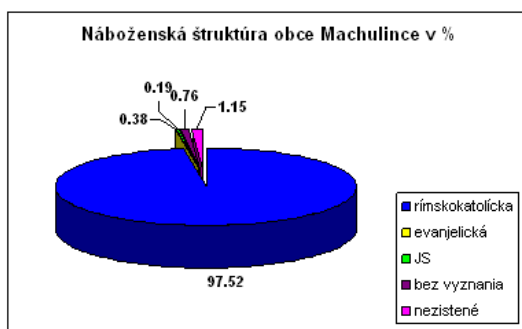

Obr. 10 Národnostná štruktúra obce Machulince Obr. 11 Národnostná štruktúra obce Hrušov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.3.2.4 Náboženská štruktúra

Náboženská štruktúra oboch obcí je porovnateľná. Najvýraznejšie zastúpenie v oboch obciach majú občania rímskokatolíckeho vierovyznania. V obci Machulince je to 97,52 % a v obci Hrušov 97,50 %. Gréckokatolícke, pravoslávne, evanjelické a ostatné vierovyznanie sú v oboch obciach zastúpené nepatrným percentom.

Obr. 12 Náboženská štruktúra obce Machulince Obr. 13 Náboženská štruktúra obce Hrušov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

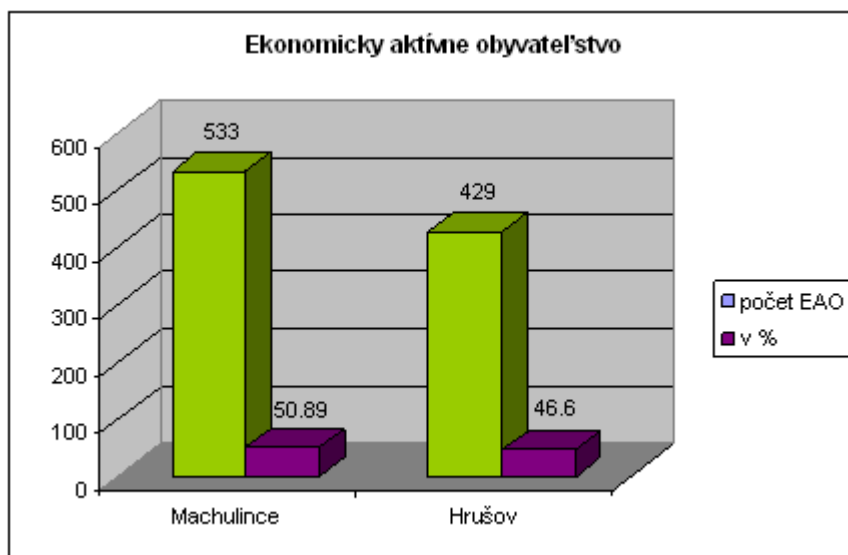
4.3.3 Ekonomicky aktívne a ekonomicky neaktívne obyvateľstvo

4.3.3.1 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo

K 31. 12. 2001 bol počet ekonomicky aktívnych obyvateľov v obci Machulince 533, z toho bolo 279 mužov a 254 žien. Z tohto počtu je 15 žien na materskej dovolenke a 4 sú pracujúci dôchodcovia. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo sa na celkovom počete obyvateľstva podiela výškou 50,89 %.

V obci Hrušov žilo k 31. 12. 2001 429 ekonomicky aktívnych obyvateľov, čo predstavuje 46,6 % z celkového počtu obyvateľov obce. Z toho bolo 235 mužov a 194 žien. Na materskej dovolenke bolo 19 žien a v obci žilo 27 pracujúcich dôchodcov.

V obci Machulince bolo vyššie percento ekonomicky aktívneho obyvateľstva o 4,29 % ako v obci Hrušov.

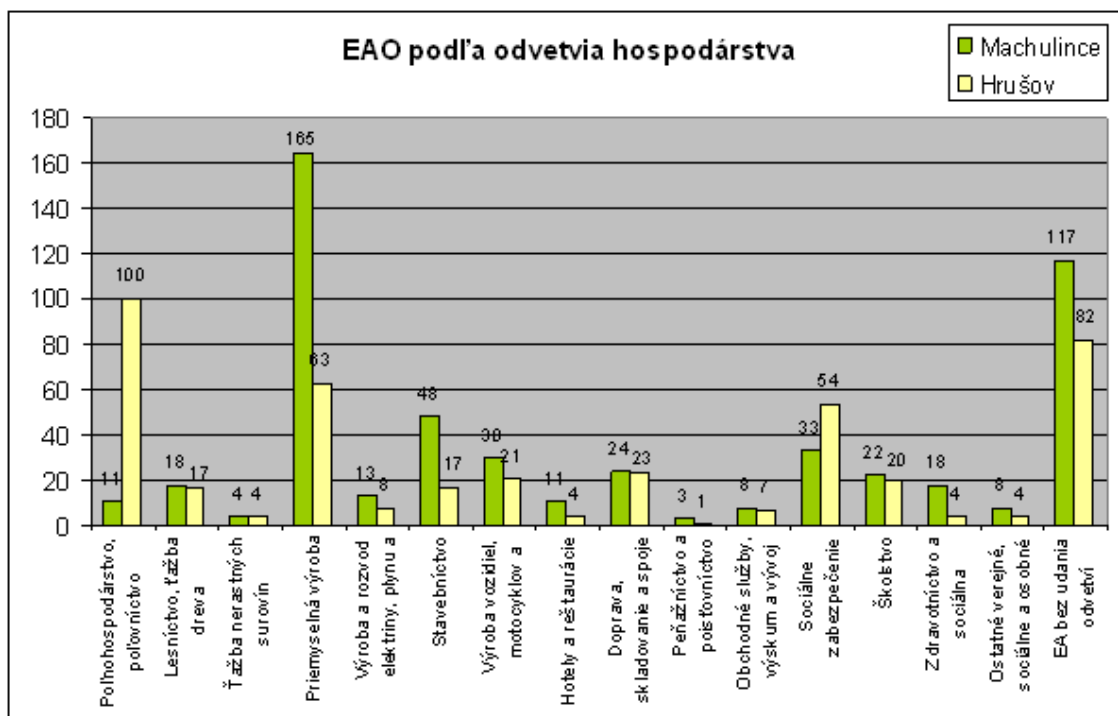
Obr. 14 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo obcí Machulince a Hrušov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

V sledovanom období bola miera nezamestnanosti v obci Machulince 26,27 % a v obci Hrušov 35,43 %. Miera nezamestnanosti je údaj vyjadrujúci podiel nezamestnaných na celkovom počte EAO vrátane žien na materskej dovolenke a evidovaných nezamestnaných. V porovnaní s mierou nezamestnanosti na Slovensku v sledovanom období, ktorá predstavovala výšku 19,2 %, bola miera nezamestnanosti v obci Machulince vyššia o 7,07 % a v obci Hrušov dokonca o 16,23 %. V obci Machulince je tento stav spôsobený nedostatkom pracovných príležitostí v okresnom meste Zlaté Moravce, ktoré nedokáže poskytnúť pracovné príležitosti všetkým obciam v jeho okolí. V blízkosti obce Hrušov sa nenachádza žiadne väčšie mesto, ktoré by poskytovalo pre obyvateľov pracovné príležitosti. Problémom je tiež veľká, až 42 kilometrová vzdialenosť od okresného mesta Veľký Krtíš.

Z celkového počtu EAO je najviac obyvateľov obce Machulince zamestnaných v priemysle. Týchto obyvateľov je 165 a veľká väčšina z nich pracuje u najväčšieho zamestnávateľa v okresnom meste Zlaté Moravce, v podniku Danfoss, spol. s r. o. Za nimi nasledujú obyvatelia zamestnaní v stavebníctve, ktorých je 40. Ďalšími skupinami sú obyvatelia pracujúci v oblasti poskytovania sociálnej starostlivosti, výroby spotrebného tovaru, občania pracujúci v školstve, v oblasti dopravy a spojov a v ďalších oblastiach uvedených v grafe č. 15.

V obci Hrušov narozdiel od obce Machulince pracuje najviac, až 100 obyvateľov v oblasti poľnohospodárstva. Menej početnou skupinou je obyvateľstvo pracujúce v priemysle. Relatívne veľkú skupinu s 54 občanmi tvoria zamestnaní v oblasti poskytovania sociálnych služieb. Ďalšie skupiny sú zastúpené malým počtom obyvateľov. Tvoria ich obyvatelia pracujúci v oblasti dopravy a spojov, v školstve, v oblasti lesníctva a ťažby dreva, v stavebníctve a ďalších odvetviach znázornených na obrázku č. 15.

Obr. 15 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa odvetvia hospodárstva

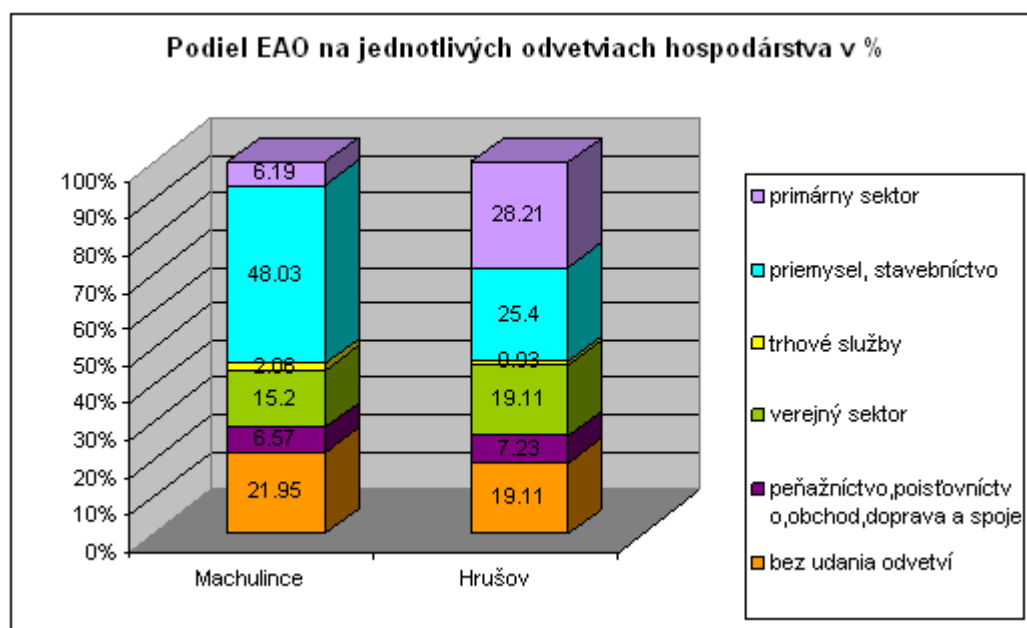
Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

Najväčším percentuálnym podielom vo výške 48,03 % sa na celkovom počte EAO v obci Machulince zúčastňuje skupina obyvateľov pracujúcich v priemysle. V primárnom sektore pracuje len 6,19 % EAO. Naopak v obci Hrušov majú najväčšie zastúpenie obyvatelia zamestnaní v primárnom sektore a to 28,21 %. Priemysel s 25,4 % je až na druhom mieste. Čo sa týka trhových služieb v obci Machulince v tomto odvetví pracuje 2,06 % obyvateľov, v Hrušove len 0,93 % obyvateľov. Vo verejnom sektore je zamestnaných 15,2 % EAO obce Machulince a 19,11 % EAO obce Hrušov. V oblasti peňažníctva, poisťovníctva, obchodu, dopravy a spojov pracuje väčší podiel obyvateľov obce Hrušov ako obce Machulince.

Na základe uvedených údajov väčšina ekonomicky aktívnych obyvateľov v obci Machulince pracuje v sekundárnom sektore. V obci Hrušov je dominantný primárny sektor.

Na život obyvateľov vplýva aj dochádzka do zamestnania. Až 58,16 EAO obce Machulince dochádza denne za prácou do zamestnania. Sú to najmä občania zamestnaní v priemysle. Väčšina obyvateľov dochádza za prácou do okresného mesta Zlaté Moravce vzdialeného 4 km, pričom cesta trvá v priemere 15 minút.

V obci Hrušov dochádza za prácou menej obyvateľov a to 33,1 % nakoľko väčšina EAO pracuje v obci v oblasti poľnohospodárstva v katastri obce Hrušov a v blízkom okolí.

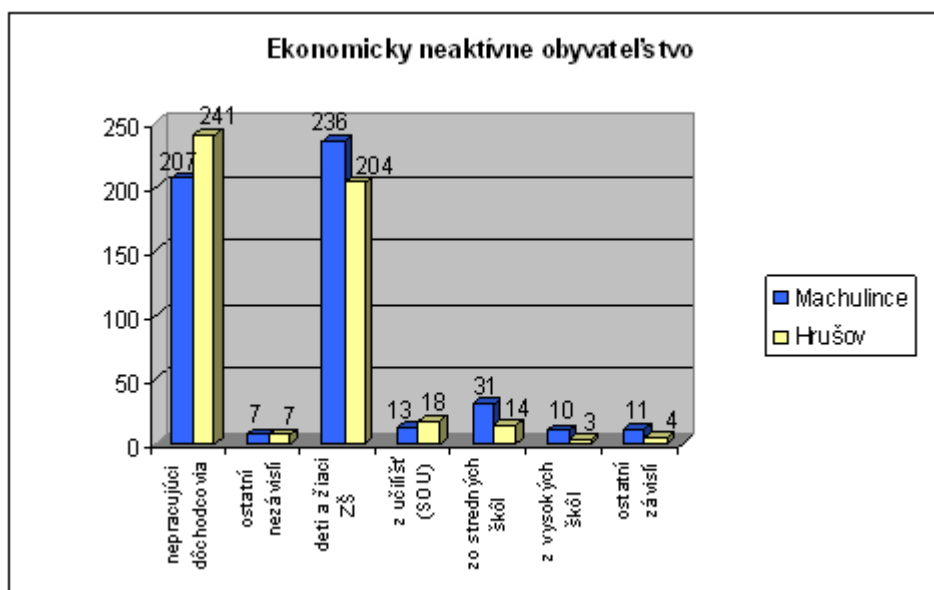
Obr. 16 Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva na jednotlivých odvetviach hospodárstva

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.3.3.2 Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo

Podľa sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2001 žije v obci Machulince 515 ekonomicky neaktívnych obyvateľov, čo predstavuje 49,14 % z celkového počtu obyvateľov obce. Najväčšou časťou sa na tejto skupine obyvateľstva podieľajú deti a žiaci ZŠ s počtom 236, čo predstavuje 45,82 % z počtu ENO, ďalej dôchodcovia v počte 207 (19,75 %). Za nimi v menších počtoch nasledujú študenti stredných škôl, učilíšť a vysokých škôl, ďalej ostatní závislí a nezávislí občania.

V obci Hrušov žije celkom 491 ekonomicky neaktívnych obyvateľov, čo predstavuje 53,36 % z celkového počtu obyvateľov obce. Najväčšiu časť ekonomicky neaktívneho obyvateľstva tvoria dôchodcovia v počte 241, t.j. 48,50 % z celkového počtu ENO. Za nimi nasledujú deti a žiaci ZŠ s počtom 204 (41,55 %). Ostatné skupiny, t.j. študenti z učilíšť, stredných škôl, vysokých škôl, ostatní nezávislí a závislí obyvatelia sa podieľajú na celkovom počte ekonomicky neaktívnych obyvateľov len malým percentom.

Obr. 17 Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.4 Sociálna infraštruktúra

Tab. 1 Zariadenia sociálnej infraštruktúry v obciach Machulince a Hrušov

Zariadenie sociálnej infraštruktúry	Machulince	Hrušov
administratívne zariadenia	✓	✓
pošta		✓
byty		✓
materská škola	✓	✓
základná škola - 1. stupeň	✓	✓
základná škola - 2. stupeň		✓
predajňa potravinárskeho tovaru	✓	✓
predajňa nepotravinárskeho tovaru	✓	✓
zariadenie verejného stravovania		✓
pohostinstvo	✓	✓
zdravotnícke stredisko		
ambulancia lekára		
domov sociálnych služieb	✓	
ubytovacie zariadenie		✓
zariadenie poskytujúce služby		✓
kostol	✓	✓
kultúrny dom	✓	✓
knižnica	✓	✓
múzeum		✓
kino		
amfiteáter		✓
športový areál	✓	✓
cykloturistická trať		✓
náučný chodník		✓

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.4.1 Sociálna infraštruktúra obce Machulince

Medzi administratívne zariadenia v obci patrí obecný úrad. OÚ zamestnáva dve administratívne pracovníčky na trvalý pracovný pomer.

Obec nemá vlastnú poštu. Patrí pod dodávaciu poštu obce Topoľčianky vzdialenej 1 km.

Obec Machulince vlastní a prevádzkuje materskú školu. Aktivity materskej školy sú teda financované z rozpočtu obce. V súčasnosti má materská škola jednu triedu, ktorú navštevuje 20 detí. Personál školy tvoria štyria pedagogickí pracovníci a to riaditeľka a tri učiteľky. K nepedagogickému personálu patrí účtovníčka, školníčka, vedúca jedálne, kuchárka a upratovačka.

V obci sa nachádza cirkevná základná škola pre I. stupeň. Zriaďovateľom školy je cirkev, konkrétne Biskupský úrad v Nitre. Financovanie školy je rozdelené medzi štátny rozpočet, biskupský úrad a školský klub, prípadne dary od sponzorov. Nepatrné percento tvoria vlastné príjmy školy získané napríklad zberom papiera. Prvá písomná zmienka o škole pochádza z roku 1809, kedy mala škola len jednu triedu a navštevoval ju malý počet žiakov. V priebehu rokov sa škola rozširovala a v roku 1949 ju navštevovalo 38 detí. V ďalšom období sa škola rozšírila o ďalšie triedy a bola plne organizovaná – zriadených tu bolo 8 tried. Od roku 1961 začali žiaci 6. až 9. ročníka navštevovať školu v susednej obci Žitavany. V súčasnosti nie je základná škola plnoorganizovaná, to znamená, že ju tvoria len štyri triedy a to prvý, druhý, tretí a štvrtý ročník. Od piateho ročníka žiaci navštevujú ZŠ v susednej obci Žitavany. Žiaci do susednej obce dochádzajú školským autobusom, ktorý zabezpečila obec Machulince. Je im preplatené aj cestovné.

Školu momentálne navštevuje 26 žiakov, čo je v porovnaní s minulými rokmi oveľa menej. Kapacita školy teda nie je využitá. Na jednu triedu pripadá priemierne 6,5 žiaka. Tento stav je následkom nepriaznivého demografického vývoja predchádzajúcich rokov. V škole pracuje päť zamestnancov, z toho sú traja pedagogickí pracovníci a to riaditeľka, učiteľka a vychovávateľka v školskej družine. Ďalšími zamestnancami sú nepedagogickí pracovníci a to ekonómka a školníčka.

Žiaci aj zamestnanci sa stravujú v školskej jedálni, ktorá nepatrí k škole, ale je súčasťou materskej školy. Denne sa pre žiakov a zamestnancov základnej školy v jedálni pripravuje približne 20 obedov. Súčasťou školy je aj školská družina, ktorú navštevuje 15 žiakov.

Škola nemá vlastnú telocvičňu a nemá zriadenú ani samostatnú triedu pre žiakov so špeciálnymi výchovnými potrebami.

V obci sú len málo rozvinuté služby maloobchodnej siete nakoľko sa tu nachádzajú len dva obchody s potravinami. Obec má jednu predajňu nepotravinárskeho tovaru.

Obec nedisponuje žiadnymi zariadeniami verejného stravovania. Nachádza sa tu len jedno pohostinstvo.

V obci sa nenachádza žiadne zdravotnícke stredisko, ani ambulancia lekára. Občania musia zdravotnú starostlivosť vyhľadať v okresnom meste Zlaté Moravce, prípadne v susednej obci Topoľčianky, kde sa nachádza ambulancia praktického lekára a zubného lekára.

V obci sa nachádza domov sociálnych služieb s kapacitou ubytovania 17 osôb, ktorého zriaďovateľom je VÚC. Domov zabezpečuje poskytovanie sociálnej starostlivosti pre občanov v poproduktívnom veku vo forme opatrovateľskej služby.

Obec zabezpečuje pre obyvateľov v dôchodkovom veku a obyvateľov na invalidnom dôchodku sociálnu starostlivosť vo forme roznosu obedov priamo do ich domácností.

Možnosť ubytovania poskytuje penzión Mlyn, ktorý sa nachádza v obci. Disponuje kapacitou 6 lôžok.

Poskytovanie služieb nie je v obci rozvinuté, nakoľko sa tu nenachádza žiadne zariadenie poskytujúce služby.

Obec disponuje aj kultúrne – spoločenskou vybavenosťou. Nachádza sa tu kultúrny dom, ktorého súčasťou je spoločenská sála. Obec má tiež zriadenú obecnú knižnicu. V obci nie je zriadené žiadne múzeum ani kino.

Súčasťou obce je športový areál s futbalovým, tenisovým a detským ihriskom.

V katastri obce sa nenachádza žiadna cykloturistická trať ani náučný chodník.

4.4.2 Sociálna infraštruktúra obce Hrušov

Obec disponuje dvoma administratívnymi zariadeniami. Prvým je obecný úrad, ktorého súčasťou sú okrem starostu tri administratívne pracovníčky. Ďalším administratívnym zariadením v obci je pošta.

V obci Hrušov je zriadená materská škola, ktorá zabezpečuje predškolskú výchovu detí od 3 do 6 rokov. V súčasnosti ju navštevuje 26 žiakov, z toho najväčšiu časť tvoria 5-ročné deti, pretože najviac potrebujú predškolskú prípravu. Súčasťou materskej školy je priestraná spálňa, herňa a moderne vybavená učebňa pre predškolákov. Materská škola je v zriaďovateľskej pôsobnosti obce.

V obci sa nachádza plne organizovaná škola so všetkými ročníkmi, ktorá je tiež zriadená obcou. V súčasnom období ju navštevuje 206 žiakov nielen z obce Hrušov ale aj z okolitých obcí Čelovce a Vinica. Na jednu triedu pripadá priemerne 22,88 žiaka. Žiaci sa učia v triedach prvého až deviateho ročníka. Škola využíva 16 učební z toho je 1 učebňa odborná (IKT) s dataprojektorom, prístupom na internet a zostavou pre 16 žiakov, 2 školské dielne (kovo a drevo) a školská klubovňa. Táto miestnosť sa využíva na besedy, premietanie filmov a DVD, na školské kvízy a súťaže. Žiaci, učitelia a rodičia majú k dispozícii žiacku a učiteľskú knižnicu, knižný fond tvorí 5000 titulov.

Tieto priestory sa využívajú na výučbu hodín literatúry a hudobnej výchovy, v nich sa organizujú výstavy kníh a konzultácie s rodičmi. Rozhlasová miestnosť na škole slúži pre školský parlament na vysielanie relácií v ktorých sa propagujú a vyhodnocujú školské akcie. Vybavenie kabinetov je postačujúce, obnovovanie pomôcok sa robí priebežne v rámci možnosti rozpočtu a od sponzorov. Na škole funguje školský klub, je zriadený v jednej učebni, deti však využívajú priestory celej školy. Stravovanie žiakov a zamestnancov školy je zabezpečené v priestrannej jedálni s kapacitou 150 miest. V budove školy je telocvična s plochou 300 m², ktorá je okrem potrieb školy využívaná na záujmovú činnosť detí a obce. Škola má k dispozícii átrium, školské ihriská s trávnatou, asfaltovou a antukovou plochou. Kúrenie školy je zabezpečené samostatnou kotolňou na slamu, túto prevádzkuje zriaďovateľ. Pre žiakov so špeciálno-výchovnými potrebami na druhom stupni je vytvorená samostatná trieda.

Čo sa týka maloobchodnej siete, nachádzajú sa v obci dva obchody s potravinami a jeden obchod s nepotravinárskym tovarom, čo je pre obec takejto veľkosti postačujúce.

Obyvateľom a návštevníkom obce je k dispozícii jedno reštauračné zariadenie a dve pohostinstvá.

V obci sa nenachádza žiadne zdravotnícke stredisko, ani ambulancia lekára. Najbližšia ambulancia praktického lekára je v obci Vinica vzdialenej 4 km.

Obec nemá zriadené žiadne zariadenie sociálnych služieb.

Obec disponuje jednou turistickou ubytovňou s počtom lôžok 20. V blízkej budúcnosti bude otvorená ďalšia ubytovňa s kapacitou ubytovania približne 100 ľudí.

Občanom sú k dispozícii dve zariadenia poskytujúce služby a to kadernícky a masážny salón.

Obec má vlastný kultúrny dom, knižnicu, múzeum a neskorobarokový rímsko-katolícky kostol z roku 1762. Nenachádza sa tu žiadne kino, iba amfiteáter.

Súčasťou obce je futbalové a basketbalové ihrisko, tenisové kurty, lyžiarsky vlek, telocvična, klzisko, cykloturistická trať a náučný chodník.

4.5 Ukazovatele bývania

4.5.1 Počet domov a bytov

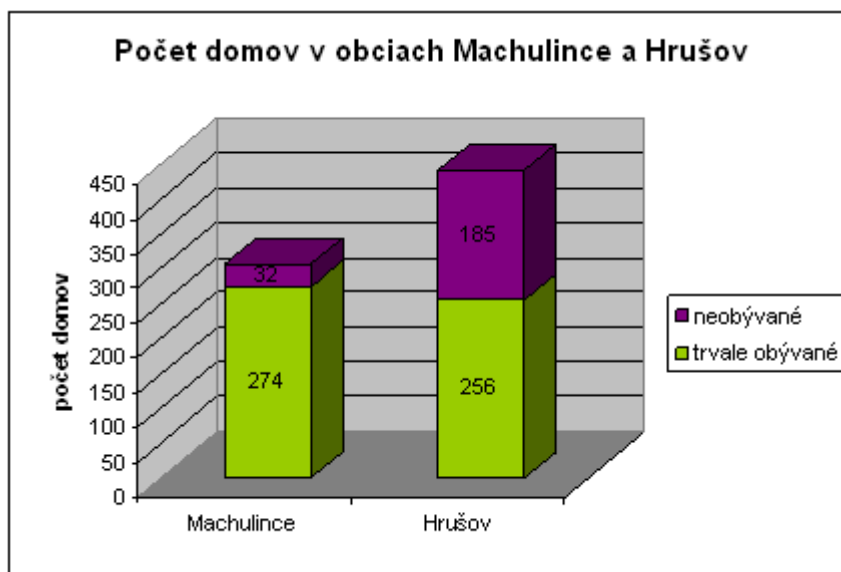
Počet domov a bytov a hlavne podiel obývaných domov a bytov je dôležitým ukazovateľom, ktorý vyjadruje záujem o bývanie v danej obci.

K 31. 12. 2001 bol domový fond v obci Machulince zastúpený 306 domami. Z uvedeného počtu bolo 274 domov obývaných, čo predstavuje 89,54 % z celkového počtu domov.

V obci Hrušov bolo podľa výsledkov SODB z roku 2001 evidovaných 442 domov, z toho len 57,92 % trvale obývaných. Veľkú časť teda tvoria neobývané domy, ktorých 185, čiže 42,08 %.

Počet bytov v obci Machulince bol k rovnakému dátumu 318, z toho 89,62 % bytov bolo trvale obývaných. V Hrušove je počet bytov väčší a to 459, ale obývaných je len 61,54 % z nich.

Najčastejšou príčinou neobývania domov a bytov je v oboch obciach ich nespôsobilosť na bývanie, ďalej skutočnosť, že byty sú v súdnom a pozostalostnom konaní alebo v procese zmeny užívateľa. V obci Hrušov je dôvodom neobývanosti aj skutočnosť, že mnohé domy sú určené na rekreáciu.

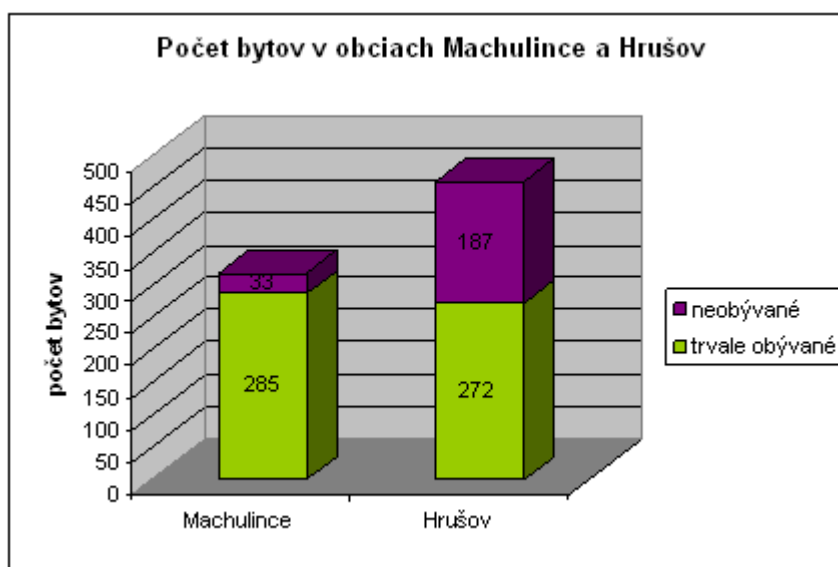
Obr. 18 Počet domov obciach Machulince a Hrušov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

Z hľadiska veľkosti bytu, až 51,6 % bytov v obci Machulince tvoria 5 a viac izbové byty, za nimi nasledujú 4 a 3-izbové byty približne s 20 % - ami, ďalej 2 izbové byty s 8,1 % a nakoniec jednoizbové byty.

V obci Hrušov sú byty menšie. Najviac je 3 izbových bytov, ktoré predstavujú 32,36 %, za nimi nasledujú 2 izbové byty s 27,57 % a jednoizbové byty s 23,16 %.

Priemerný počet obytných miestností na 1 byt je v obci Machulince vysoký a to 4,51 miestnosti. V Hrušove je to menej a to 2,5 miestnosti. Je to spôsobené tým, že narozdiel od obce Machulince sú v obci Hrušov sú vybudované bytové domy.

Obr. 19 Počet bytov v obciach Machulince a Hrušov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

Dôležitým faktorom, ktorí záujemcovia o bývanie v obci zohľadňujú je napojenie domov na plyn, vodu, elektrinu a kanalizáciu.

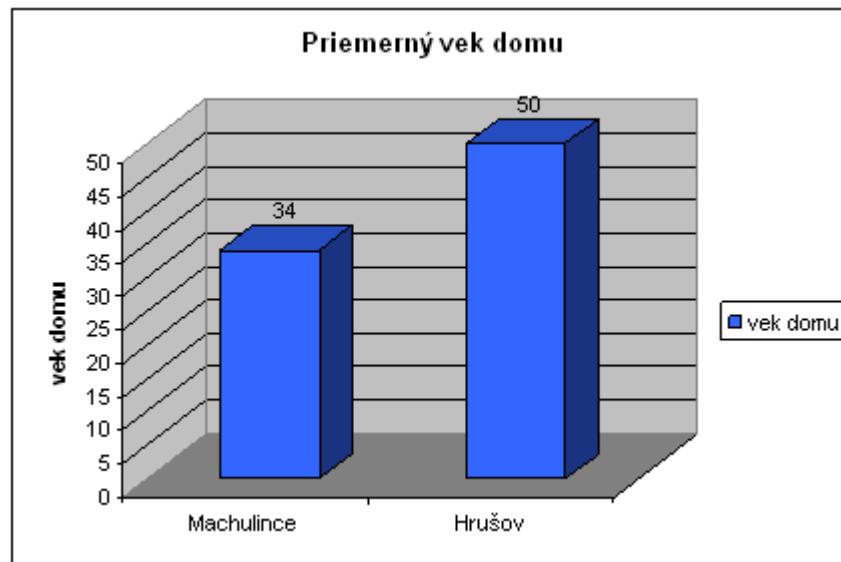
Všetky trvalo obývané domy v obci Machulince majú zavedenú vodu a elektrinu. Na plyn je napojených 82,5 % trvalo obývaných domov. Na kanalizačnú sieť, žumpu alebo septik je napojených 95,8 % trvalo obývaných domov.

V obci Hrušov je vybudovaná vodovodná sieť zabezpečujúca prívod vody do všetkých trvale obývaných domov. Zdrojom vody je rieka Teplica. Domy a byty sú vykurované elektricky alebo tuhými palivami, nakoľko v obci nie je zavedený plyn.

4.5.2 Priemerný vek domu

Kvalitu bývania obyvateľov ovplyvňuje aj priemerný vek domu.

V obci Machulince predstavuje priemerný vek domu 34 rokov a v obci Hrušov 50 rokov, čo je o 16 rokov viac. V obci Hrušov sa teda nachádzajú výrazne staršie domy, čo zhoršuje kvalitu života obyvateľov.

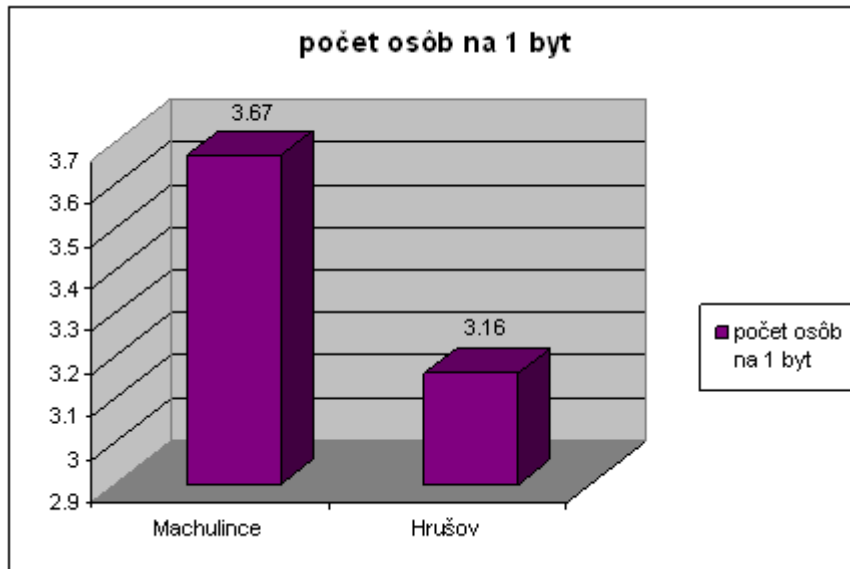
Obr. 20 Priemerný vek domov v obciach Machulince a Hrušov

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.5.3 Kvalita domového fondu

Kvalita bývania vo veľkej miere závisí od počtu osôb pripadajúcich na 1 byt a od m² obytnej plochy na 1 byt a na osobu.

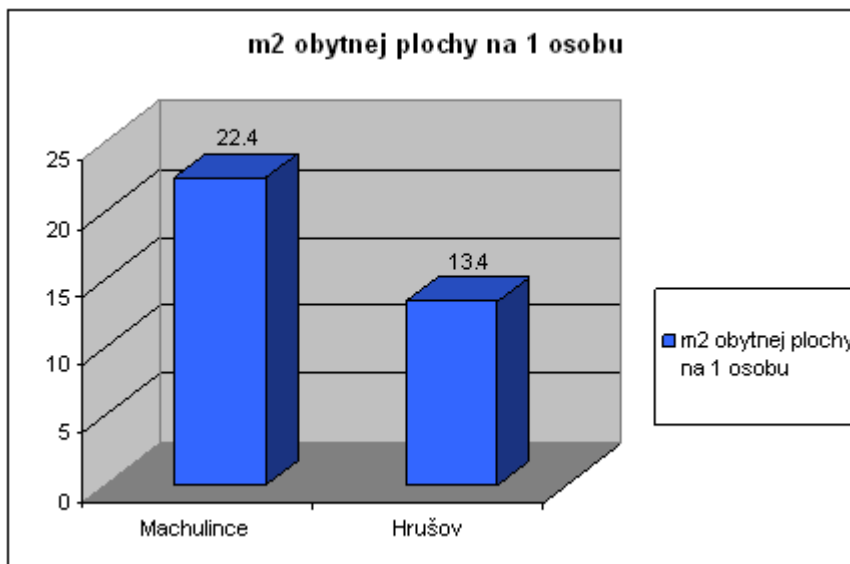
V oboch obciach pripadá na 1 byt približne rovnaký počet osôb. V obci Machulince je to 3,67 osoby a v obci Hrušov 3,16 osoby. Táto hodnota je porovnateľná s celoslovenským priemerom, ktorý je 3,2.

Obr. 21 Počet osôb pripadajúcich na 1 byt

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

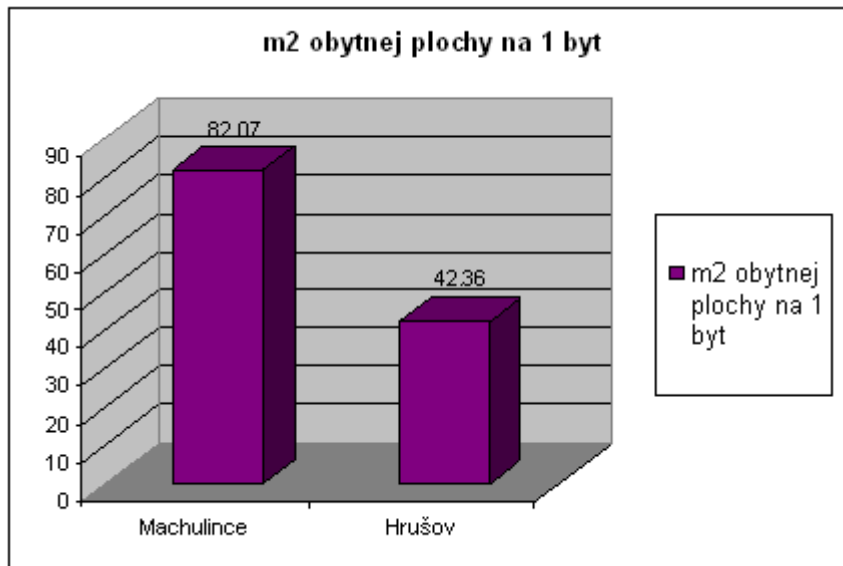
Čo sa týka m^2 obytnej plochy na osobu, lepšia situácia je v obci Machulince, kde na 1 osobu pripadá $22,4 m^2$ obytnej plochy, čo je viac ako celoslovenský priemer ($17,4$). V obci Hrušov je to len $13,4 m^2$, čo predstavuje podpriemernú hodnotu SR.

Obr. 22 Počet m^2 obytnej plochy na 1 osobu

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

Ďalší dôležitý ukazovateľ je počet m² obytnej plochy na 1 byt. Slovenský priemer je 56,1 m². Obec Machulince s hodnotou 82,07 m² tento priemer vysoko prevyšuje. Naopak v obci Hrušov je počet m² obytnej plochy na 1 byt nižší a to 42,36 m².

Obr. 23 Počet m² obytnej plochy pripadajúcich na 1 byt

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.6 Počet a typy domácností

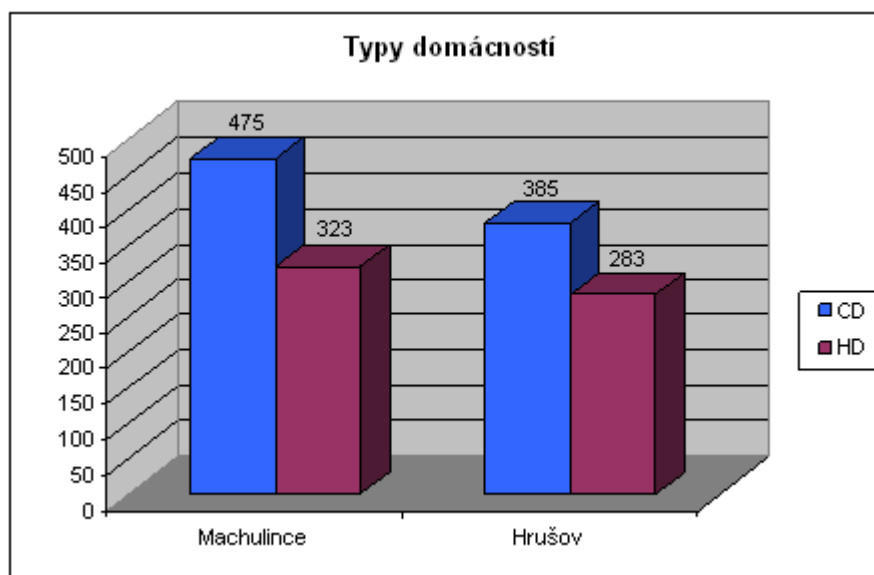
V oboch skúmaných obciach sa vyskytujú hospodáriace a cenzové domácnosti.

Podľa výsledkov z SODB z roku 2001 bolo v obci Machulince 323 hospodáriacich domácností, z toho 322 v rodinných domoch a jedna v inej budove. V bytovom dome sa v Machulinciach nenachádza žiadna domácnosť.

V obci Hrušov bolo podľa posledného sčítania obyvateľov, domov a bytov 283 hospodáriacich domácností, z toho 274 v rodinných domoch a 9 v bytových domoch.

V rámci hospodáriacich domácností, teda domácností ktoré spoločne hradia výdavky na bývanie a údržbu domu sa vytvárajú cenzové domácnosti. Sú to menšie sociálne jednotky vytvorené zvyčajne na základe príbuzenských vzťahov. V obci Machulince je vytvorených 475 cenzových domácností a v obci Hrušov 385 cenzových domácností.

Na každú HD pripadá v obci Machulince 1,47 cenzových domácností a v obci Hrušov 1,36 cenzových domácností.

Obr. 24 Typy domácností

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov zo ŠÚ SR

4.7 Spolky a občianske združenia v obciach

Neodmysliteľnou súčasťou spoločenského života každej obce je existencia a činnosť spolkov, organizácií a záujmových združení. Tieto spoločensko – kultúrne organizácie obohacujú život obyvateľov žijúcich v obciach.

4.7.1 Charakteristika spolkov

V obci Machulince vyvíja aktívnu činnosť týchto 6 organizácií:

- Miestna organizácia Jednoty - spotrebného družstva
- Miestna organizácia Jednoty dôchodcov
- Urbársky spolok
- Telovýchovná jednota Machulince
- Miestna organizácia Slovenského orla
- Spevácky súbor Benát

Miestna organizácia Jednoty – spotrebného družstva

Jednota – spotrebné družstvo je nepolitická organizácia. Je jednou z členských základní organizácie COOP Jednota – spotrebné družstvo Nitra. S počtom členov 176 je najväčšou organizáciou v obci Machulince. Majetok družstva je tvorený členskými vkladmi a finančnými príspevkami členov. Členovia sú teda podielníkmi družstva. Členom družstva vyplývajú z členstva viaceré výhody a to zľavy z celoročného objemu nákupov v sieti predajní COOP Jednota alebo možnosť podieľať sa na kultúrnom a spoločenskom živote družstva. Predmetom činnosti družstva je obchodná činnosť, nakladanie s potravinárskym tovarom, ambulantom predaj a predaj na trhoch, veľkoobchod v rozsahu voľných živností, predaj tepelne upravených výrobkov na priamu konzumáciu, verejné stravovanie, sprostredkovateľská činnosť v oblasti obchodu, prieskum trhu, prenájom huteľných vecí a mnohé ďalšie. Každoročne organizuje družstvo výročnú schôdzu, na ktorej sa zúčastňujú jej členovia. Patrí k schôdzam s najväčšou účasťou. Najvyšším orgánom družstva je predstavenstvo, ktoré sa schádza jedenkrát ročne v meste Nitra. Dôležitým orgánom je dozorná rada so sídlom v Bratislave, ktorá zastrešuje všetky členské základne.

Miestna organizácia Jednoty dôchodcov

MO Jednoty dôchodcov je združenie, ktoré na základe dobrovoľnosti združuje obyvateľov obce Machulince v dôchodkovom veku. Založená bola v roku 1993 s počtom členov 30. V súčasnosti má organizácia 115 členov. Účelom fungovania organizácie je potreba dôchodcov udržiavať kontakt s obcou a spoločnosťou. Klub má na starosti udržiavanie a úpravu detského ihriska a cintorína. Ďalším poslaním klubu je zabezpečovať pre svojich členov kultúrno – spoločenské podujatia, športové aktivity a zájazdy. Organizačnú štruktúru tvorí výbor, predseda a ďalší členovia. Výbor klubu dôchodcov usporadúva pravidelne zasadnutia, kde sa rozhoduje o aktivitách a činnostiach klubu. Raz ročne sa koná schôdza, na ktorej je predstavený plán činnosti organizácie na celý rok, podľa ktorého sa organizácia riadi.

Urbársky spolok

Urbársky spolok je združenie občanov, ktorí spoločne vlastnia časť lesa a pasienky. V súčasnosti je vo vlastníctve urbárskeho spolku obce Machulince len lesné spoločenstvo vo výmere 52 ha, ktoré je súčasťou katastra obce. Predmetom činnosti

spolku je zabezpečovanie ťažobnej a zalesňovacej činnosti a obnova genofondu. Spolok má členskú základňu, ktorá spravuje majetok spolku. Každý člen má určitý podiel na majetku. Najvyšším orgánom spolku je valná hromada, ktorá sa schádza raz až dvakrát ročne. Súčasťou organizačnej štruktúry je aj predseda a tajomník.

Telovýchovná jednota Machulince

TJ Machulince je nezisková organizácia, ktorá vznikla zakladateľskou listinou. V súčasnosti má 130 členov. Spolok na svoju činnosť využíva priestory, ktoré sú vo vlastníctve obce. Hlavným poslaním spolku je rozvoj športu a športových aktivít v obci a to konkrétne futbalu, tenisu a stolného tenisu. Na aktivitách klubu, hlavne v oblasti futbalu, sa podieľajú členovia rôznych vekových kategórií, od žiakov, cez dorastencov až po dospelých. Vrcholným orgánom klubu je valná hromada, ktorá volí predstavenstvo obce. Výkonným orgánom je výbor, ktorý má svojho predsedu.

Miestna organizácia Slovenského orla

MO Slovenského orla je kresťanská organizácia, ktorej úlohou je podporovať kultúrne a spoločenské dianie v obci Machulince. Spolok vznikol pri Ministerstve školstva Slovenskej republiky. Ako každá organizácia aj MO Slovenského orla má svoju organizačnú štruktúru, na vrchole ktorej je predseda. V obci Machulince sa spolok v spolupráci s obecným úradom zaoberá hlavne organizovaním cestného behu s názvom „Machulinská dvadsiatka“, ktorý má v obci 25 ročnú tradíciu a zúčastňujú sa ho pretekári z celého Slovenska.

Spevácky súbor Benát

Súbor Benát je dobrovoľným združením, ktoré bolo založené v roku 2005 obyvateľkami obce Machulince. V súčasnosti má 12 členov. Tvoria ho prevažne ženy v dôchodkovom veku. Vzniklo za účelom spjestrenia kultúrno – spoločenských podujatí obce Machulince.

V obci Hrušov aktívne pracuje 14 organizácií:

- ZO Slovenského zväzu zdravotne postihnutých
- Miestny spolok Slovenského červeného kríža

-
- Miestny odbor Matice slovenskej
 - Klub mládeže
 - Zväz protifašistických bojovníkov
 - Dobrovoľný hasičský zbor
 - ZO Slovenského zväzu včelárov
 - ZO Slovenského zväzu záhradkárov
 - Poľovnícke združenie
 - Telovýchovná jednota „Partizán“
 - Folklórna skupina Hrušov
 - Detská folklórna skupina Ragačinka
 - Divadelný súbor Chodník
 - OZ OSOH

ZO Slovenského zväzu zdravotne postihnutých

ZO Slovenského zväzu zdravotne postihnutých je súčasťou Slovenského zväzu zdravotne postihnutých. V obci Hrušov začal zväz pôsobiť v 50. – tých rokoch 20. storočia. Pôvodným úmyslom zakladateľov bolo združovať povojnových poškodencov z 2. svetovej vojny. Postupne sa z neho stalo záujmové združenie SZPP. V súčasnosti má spolok 92 členov, ktorými sú prevažne invalidi a zdravotne postihnutí občania. Činnosť spolku je zameraná na poskytovanie sociálnej starostlivosti a sociálnych služieb. Zaoberá sa tiež poskytovaním sociálneho poradenstva. Ďalšími aktivitami zväzu je organizovanie športových, rekondičných a ozdravovacích pobytov pre svojich členov. Výnimkou nie je ani organizovanie prednášok o zdraví, zabezpečovaných lekármi a zdravotnými pracovníkmi.

Miestny spolok Slovenského červeného kríža

Miestny spolok Slovenského červeného kríža je dobrovoľnou organizáciou lekárskej služby. Hlavným poslaním spolku je združovanie občanov obce za účelom darovania krvi. Spolok eviduje dobrovoľných darcov krvi a má prehľad o ich krvných skupinách. Občania, ktorí sú stálymi darcami krvi majú šancu byť odmenení Janského plakitou. Popri tejto hlavnej činnosti sa spolok zameriava aj na ďalšie aktivity, ktorými sú

semináre a prednášky so zdravotníckymi pracovníkmi. Na nich sú občania oboznámený s poskytovaním prvej pomoci pri menších nehodách a úrazoch.

Miestny odbor Matice slovenskej

Miestny odbor MS bol založený v r. 1946 a od prvopočiatku sa zaoberal hlavne kultúrnou činnosťou. Po zrušení bol znovu obnovený v roku 1967 ,ale v čase normalizácie boli MO MS opäť zrušené. Po roku 1989 keď sa opäť obnovila činnosť matičných subjektov bol aj v Hrušove obnovený MO a to na zakladajúcej schôdzi 24.6. 1990. Hlavnou náplňou jeho činnosti je skvalitňovanie kultúrno spoločenského života v obci, ale i v okolí. Zaoberá sa tiež rozvíjaním tradičnej slovenskej kultúry a má záujem čo najviac ju priblížiť občanom. V spolupráci s ostatnými spolkami a združeniami v obci organizuje rôzne podujatia kultúrneho charakteru, ktorými chce podporiť rozvoj miestnej a regionálnej kultúry.

Klub mládeže

V obci Hrušov aktívne pôsobí Klub mládeže, ktorí združuje žiakov a študentov z obce. Iniciátorom založenia klubu bola obec Hrušov. Do činnosti klubu sa zapájajú aj ostatní občania, ktorí majú záujem spolupracovať s mládežou.

Zväz protifašistických bojovníkov

Zväz pôvodne združoval občanov, ktorí sa zúčastnili druhej svetovej vojny. Dnes ho tvoria predovšetkým sympatizanti a potomkovia týchto občanov. Členovia zväzu si každoročne pripomínajú koniec druhej svetovej vojny a pamiatku padlých si uctia Pochodom vďaka k pomníku SNP, ktorý sa nachádza v obci. Pri tejto príležitosti organizujú aj kultúrny program.

Dobrovoľný hasičský zbor

Dobrovoľný hasičský zbor vznikol v obci v roku 1933. Dnes má 120 členov, z toho 43 žien. Jeho hlavným poslaním a úlohou je ochrana a rozvoj kultúrnych a historických hodnôt v oblasti hasičstva. Činnosť zboru sa zameriava na školenia s ukázkami hasičskej techniky. Členovia zboru sa podieľajú na zabezpečovaní rôznych podujatí pre potreby obecného úradu. Dobrovoľný hasičský zbor má 4 družstvá – dospelí, ženy,

dorastenci, žiaci. Tieto družstvá sa zúčastňujú na pohárových súťažiach organizovaných obcou, ale aj na okresných a krajských súťažiach dobrovoľných hasičských zborov.

ZO Slovenského zväzu včelárov

Organizácia je súčasťou Slovenského zväzu včelárov. Včelárstvo má v obci dlhú tradíciu. Činnosť zväzu je zameraná predovšetkým na organizovanie seminárov, prostredníctvom ktorých členovia zdokonaľujú a obnovujú svoje vedomosti a zručnosti týkajúce sa včelárstva. Členmi zväzu sú prevažne dôchodcovia a aj preto v spolupráci zväzu, obce a školy vznikol projekt „školská včelnica“. Poslaním projektu je výchova detí a mládeže v oblasti včelárstva, ktorú zabezpečujú členovia zväzu.

ZO Slovenského zväzu záhradkárov

ZO Slovenského zväzu záhradkárov združuje majiteľov záhrad nachádzajúcich sa v katastri obce Hrušov. Zväz sporadicky usporadúva semináre zamerané na poradenskú činnosť v oblasti pestovania a ochrany plodín. Zväz v súčasnosti nepracuje veľmi aktívne, členovia sa nezúčastňujú žiadnych výstav ani súťaží v oblasti záhradkárstva. Jedinou činnosťou zväzu je organizácia brigád v obci, ktoré sa konajú na začiatku jari. Brigády sú zamerané na úpravu a zveľadenie okolia.

Pol'ovnícke združenie

V súčasnosti sa poľovnícke združenie v obci Hrušov, tak ako aj ostatné poľovnícke združenia na Slovensku, zaoberá prevažne chovom a ochranou voľne žijúcej zveri. Nemenej dôležitým poslaním je aj ochrana prírody v okolí obce.

Telovýchovná jednota Partizán

Telovýchovná jednota Partizán Hrušov je dobrovoľné združenie občanov. Bola založená v roku 1974 a od roku 1990 je členom Asociácie telovýchovných jednôt a klubov Slovenskej republiky. Prostredníctvom tejto organizácie občania vykonávajú záujmovú činnosť v oblasti telesnej výchovy, športu, turistike a v iných obdobných činnostiach. Poslaním organizácie je uspokojovať záujmy a záľuby obyvateľov obce v oblasti športu, vytvárať podmienky na upevňovanie zdravia a zvyšovať telesnú a duševnú zdatnosť občanov. Zameriava sa na rozvoj rôznych druhov športu a to futbal,

stolný tenis, volejbal, hokej, nohejbal, minifutbal a lyžovanie. V súčasnosti pracujú pod TJ Partizán dva kluby a to futbalový klub a turistický klub. Futbalový klub tvorí 50 členov a má dve družstvá a to družstvo mužov a družstvo žiakov. Klub turistov má 10 registrovaných členov a zaoberá sa organizovaním peších pochodov a túr v blízkom okolí ale aj úpravou a údržbou náučného chodníka nachádzajúceho sa v obci. Ďalšou dôležitou činnosťou TJ Partizán je organizovanie obecných turnajov v stolnom tenise, volejbale, nohejbale, hokeji a sálovom futbale.

Folklórna skupina Hrušov

História folklórnej skupiny v obci Hrušov siaha do päťdesiatych rokov minulého storočia, kedy sa predstavili s programom hrušovskej svadby. Kolektív pod vedením svojich vedúcich prezentuje pôvodné piesne, tance, zvyky a ľudový odev lazovitej obce Hrušov na podujatiach rôzneho rozsahu na Slovensku i v zahraničí. Skupina účinkovala na podujatiach vo Východnej, Detve, Myjave, ale i v Českej Republike, Rakúsku, Srbsku, Maďarsku a Francúzsku. Skupina má ženskú speváčku a tanečnú zložku, mužskú speváčku zložku a speváčku zložku starších žien.

Detská folklórna skupina Ragačinka

Skupina začala svoje účinkovanie v roku 1979 pri Osvetovej besede v obci Hrušov. Po dlhoročnej odmlke opäť začala pracovať v roku 1991 na Základnej škole s podporou Matice slovenskej a Obce Hrušov. Skupina zachováva a prezentuje zvykoslovie dediny na vystúpeniach po celom Slovensku.

Divadelný súbor chodník

Divadelný súbor chodník je ochotnícka skupina, ktorá združuje dobrovoľníkov z obce Hrušov. Svojou tvorbou sa podieľa na kultúrnych podujatiach v obci.

4.7.2 Spolupráca spolkov

Machulince

Spolky, ktoré v obci Machulince aktívne pôsobia medzi sebou aj navzájom spolupracujú. Ide predovšetkým o spolupráci v oblasti organizačného zabezpečenia kultúrnych a spoločenských podujatí. Pri príprave každej kultúrnej udalosti v obci sa

stretnú zástupcovia jednotlivých združení, ktoré sa na príprave budú podieľať. Na stretnutí sa prejednávajú jednotlivé aktivity, ktoré je potrebné zabezpečiť. Každý spolok je poverený vykonaním určitej činnosti, alebo zabezpečením či už materiálnej alebo nemateriálnej stránky podujatia a je za jej vykonanie zodpovedný. Ide teda o formálnu spoluprácu medzi spolkami, ktorej účastníkom je aj obecný úrad zastúpený starostom obce. V obci sa každoročne koná množstvo podujatí, na ktorých príprave sa občania aktívne podieľajú. Je to napríklad organizácia osláv pri príležitosti Dňa matiek, príprava osláv 1.mája, zorganizovanie Plesu športovcov a Plesu obce Machulince. Najvýznamnejším podujatím obce je cestný beh s názvom „Machulinská dvadsiatka“, na príprave ktorého sa podieľa MO Slovenského orla v spolupráci s obcou. Financovanie je rozdelené medzi organizáciu Slovenský orol, ktorá hradí 20 % celkových výdavkov a medzi obec Machulince, ktorá prispieva rovnakou časťou. Ostatné peňažné prostriedky sú získavané od sponzorov.

Okrem spolupráce medzi jednotlivými spolkami, funguje aj spolupráca s obcou. Každoročne sa konajú zasadnutia starostu obce so zástupcami spolkov a združení, kde každý zástupca predstaví plán činnosti svojho spolku na nasledujúce obdobie, ktorým je zvyčajne 1 rok. Plány sa musia následne zosúladiť. Povinnosťou obce a predstaviteľov spolkov je informovať obyvateľov obce o činnosti spolku.

Hrušov

Nakoľko kultúrno-spoločenský život v obci Hrušov je veľmi rozvinutý, majú spolky a združenia veľké množstvo príležitostí na spoluprácu. Spolupráca jednotlivých spolkov a združení v obci je založená najmä na príprave a organizácii kultúrnych a spoločenských podujatí, ktoré sa v obci konajú. Aktivity, ktoré je potrebné pre prípravu podujatia vykonať sú rozdelené medzi jednotlivé spolky, ktoré sú poverené ich zabezpečením. Spolky a združenia spolupracujú pri príprave obradových zvykov a to fašiangových, veľkonočných a vianočných osláv ale aj pri príprave hromadných spoločenských podujatí, medzi ktoré patrí Poľovnícky ples, rôzne koncerty a divadelné predstavenia, slávnosti pri príležitosti Dňa matiek, Dňa detí a Mesiaca úcty k starším, osláv 1. mája a ďalších. Významnou humanitno – kultúrnou akciou je projekt Autobus dobre vôle, na ktorom sa podieľajú najmä členovia speváckych súborov a divadelného súboru.

Najväčšiu možnosť spolupráce majú spolky a združenia pri organizovaní najväčšieho a najrozsiahlšieho kultúrno-spoločenského podujatia obce, festivalu ľudových tradícií a zvykov s názvom Hontianska paráda. Zorganizovanie tejto akcie si vyžaduje dlhú prípravu a aktívnu spoluprácu členov jednotlivých spolkov. Na festivale sa každoročne predstaví vyše tisíc účinkujúcich, medzi nimi občania obce Hrušov ale aj hosťujúci účinkujúci. Na príprave festivalu sa podieľa každoročne 80% všetkých spolkov z obce a každý z nich má vytvorený vlastný dvor, prostredníctvom ktorého prezentuje svoju činnosť a aktivity, ktorými sa zaoberá.

Ďalšou formou spolupráce jednotlivých spolkov je OSOH – Občianske združenie obce Hrušov, ktoré vzniklo v roku 1999. Toto združenie zastrešuje všetky spolky v obci. Vzniklo za účelom poskytovania administratívnych služieb jednotlivým spolkom, pomoci pri vypracovávaní projektov, pomoci pri organizovaní schôdzí a tiež za účelom pomoci pri organizovaní kultúrno-spoločenských podujatí. Hlavným poslaním združenia je na základe spolupráce jednotlivých spolkov získavať peňažné prostriedky pre spolky z externých zdrojov. Takýmto spôsobom majú spolky väčšiu šancu získať finančné prostriedky z rôznych grantov.

Okrem tejto formálnej spolupráce funguje medzi spolkami aj neformálna spolupráca, ktorá je založená na vzájomnej výpomoci medzi spolkami v rôznych oblastiach.

Spolupráca funguje aj medzi spolkami a obcou. Je založená na prítomnosti starostu obce na každoročných zasadnutiach jednotlivých spolkov. Pri tejto príležitosti sú prejednávané otázky financovania a činnosti spolkov a združení.

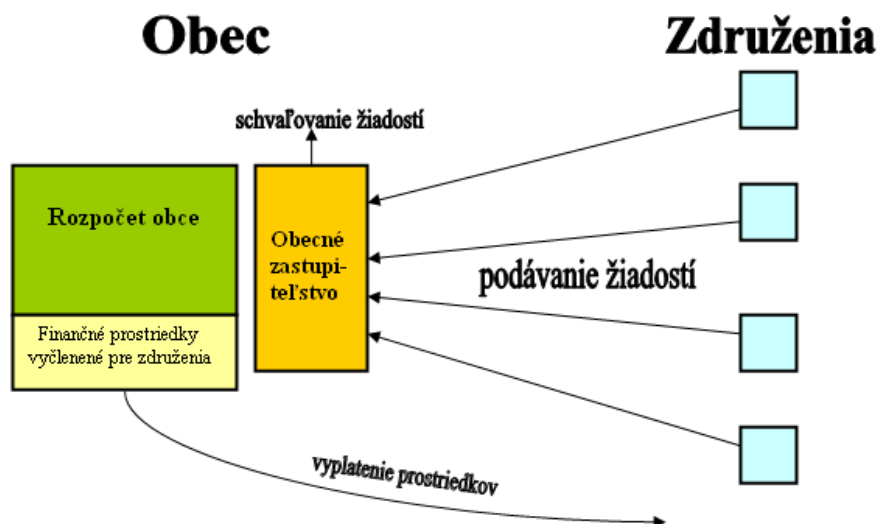
4.7.3 Financovanie spolkov

Machulince

Spôsob financovania spolkov a združení v obci Machulince funguje na princípe vyčlenenia určitej sumy peňažných prostriedkov určených pre fungovanie spolkov. Každý spolok má každoročne právo požiadať do určitého stanoveného dátumu o pridelenie finančných prostriedkov z rozpočtu obce. Požiadavka je následne posúdená obecným zastupiteľstvom, ktoré rozhodne o pridelení, respektíve nepridelení požadovaných prostriedkov. Každý spolok má potom povinnosť preukázať, na aký účel boli pridelené peňažné prostriedky od obce použité.

Čo sa týka ďalšieho financovania spolkov a združení, nedostávajú žiadne finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu.

Zdrojom ďalších príjmov sú dary od sponzorov, alebo prostriedky získané prostredníctvom brigád organizovaných v obci.

Obr. 25 Spôsob získavania finančných prostriedkov pre združenia v obci Machulince

Zdroj: Vlastné spracovanie

Hrušov

Financovanie spolkov v obci Hrušov nie je bežné a funguje na inom princípe ako vo väčšine vidieckych obcí. Napriek tomu je potrebné najskôr vyčleniť z rozpočtu obce balík peňazí na fungovanie spolkov a združení. Tie sa však o peňažné prostriedky uchádzajú formou projektov, ktoré členovia jednotlivých spolkov vypracúvajú. Pri tejto činnosti združenia zastupuje združenie OSOH.

Iniciátorom takéhoto spôsobu uchádzania sa o finančné prostriedky bola obec Hrušov, ktorá z vlastných zdrojov zabezpečila projektového manažéra. Tento projektový manažér oboznámil členov spolkov a združení s postupom vypracovania projektov a s náležitosťami, ktoré má každý projekt obsahovať. V každom dobrom projekte nesmie chýbať východisková situácia, globálny cieľ, parciálne ciele, cieľová skupina, vízia a misia projektu ale aj riziká, ktoré môžu pri realizácii projektu nastať. Dôležitým bodom, ktorý je pri posudzovaní projektu zohľadnený je odôvodnenie potreby projektu. Na začiatku celého procesu potrebovali spolky pri vypracovávaní

každého projektu odbornú pomoc projektového manažéra. Dnes sú však už členovia spolkov v tejto oblasti sebestační.

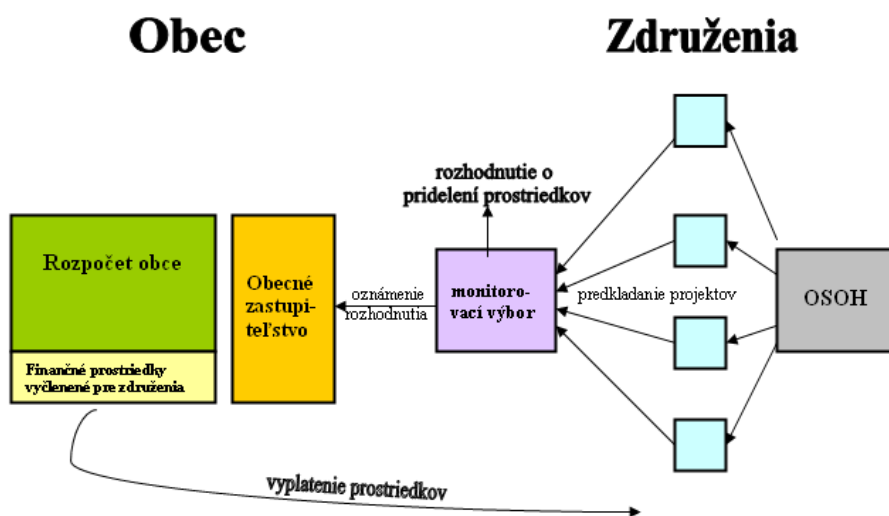
Po vypracovaní projektu nasleduje fáza predkladania projektov na posúdenie. Jednotlivé projekty posudzuje monitorovací výbor zložený z predsedov jednotlivých spolkov. Ten svoje rozhodnutie oznámi obecnému zastupiteľstvu. Projekty sa následne zoradia podľa dôležitosti a potreby predložený projekt zrealizovať. Dôležitým aspektom, ktorý treba zohľadniť nie je len prínos projektu pre spolkov ale aj to, či realizácia projektu prispeje k rozvoju obce a k zlepšeniu života jej obyvateľov.

Po vyhodnotení sú pridelené finančné prostriedky jednotlivým spolkom. Výška peňažných prostriedkov závisí od toho, na akom mieste v rebríčku dôležitosti sa projekt umiestnil. Čím je projekt lepší a prospešnejší, tým viac financií spolok, ktorý ho vypracoval, získa na jeho realizáciu.

Zmyslom uvedeného systému uchádzania sa o peňažné prostriedky je to, že všetky financie budú použité na ten účel, na ktorý boli pridelené.

Tento spôsob financovania má aj ďalšiu výhodu. Je ňou skutočnosť, že spolky a združenia sa formou vypracovávanie projektov môžu uchádzať aj o dotácie z externých zdrojov. Vypracovaním dobrého projektu majú väčšiu možnosť získať financie aj od iných subjektov ako je obec Hrušov.

Okrem uvedených spôsobov majú organizácie v obci možnosť získať dotácie od sponzorov a darcov, ale aj organizovaním brigád v obci.

Obr. 26 Spôsob získavania prostriedkov pre združenia v obci Machulince

Zdroj: Vlastné spracovanie

Podľa obecných úradov obcí Machulince a Hrušov, získali združenia v obciach finančné prostriedky z rozpočtu obce v nasledovných výškach:

Tab. 2 Príjmy združení z rozpočtu obce za rok 2007

Machulince		Hrušov		
TJ	Benát	TJ	MS	OSOH
65 318 Sk	3 500 Sk	35 000 Sk	10 000 Sk	513 750 Sk

Spolu: 68 818 Sk **Spolu:** 558 750 Sk

Tab. 3 Príjmy združení z rozpočtu obce za rok 2008

Machulince		Hrušov	
TJ	Benát	TJ	OSOH
101 708 Sk	3 000 Sk	35 700 Sk	65 000 Sk

Spolu: 104 708 Sk **Spolu:** 100 700 Sk

Tab. 4 Príjmy združení z rozpočtu obce za rok 2009

Machulince		Hrušov		
TJ	Benát	TJ	OSOH	DHZ
4 316 €	170 €	1 350 €	650 €	1 510 €

Spolu: 4 486 € **Spolu:** 3 510 €

V obci Machulince získali za posledné tri roky z rozpočtu obce len dve združenia a to Telovýchovná Jednota Machulince a Folklorný súbor Benát. Obec prispieva združeniam aj priebežne, napr. pri príprave kultúrnych podujatí.

V priebehu rokov 2007 – 2009 boli pridelené peňažné prostriedky z rozpočtu obce Hrušov Telovýchovnej Jednote Partizán, Miestnemu spolku Matice slovenskej, Dobrovoľnému hasičskému zboru a Občianskemu združeniu OSOH. Najviac prostriedkov získalo práve spomínané združenie OSOH, ktoré zastrešuje takmer všetky združenia v obci. Ostatným spolkom, ktoré nie sú daný rok podporené sú vyplácané priame výdavky na základe výdavkových dokladov približne vo výške 100 €.

Združenia v obci Hrušov získali za posledné tri roky väčšie množstvo finančných prostriedkov ako združenia obce Machulince. Na základe toho sa dá povedať, že združenie OSOH plní svoj účel a výrazne pomáha pri získavaní peňažných prostriedkov aj pre ostatné združenia. Z toho vyplýva, že systém, ktorý sa uplatňuje v obci Hrušov má zmysel a je pre združenia, občanov a tým pádom aj pre obec veľkým prínosom.

Záver

Analýzou sledovaných ukazovateľov v obciach Machulince a Hrušov boli zistené rozdiely medzi obcami vo viacerých oblastiach.

Prvým ukazovateľom bol demografický vývoj, ktorý zahŕňa prirodzený pohyb obyvateľstva a mechanický pohyb obyvateľstva. V sledovanom období, t.j. v rokoch 2001-2008 došlo k výraznejšiemu poklesu obyvateľstva v obci Hrušov, čo bolo spôsobené nielen vysokou úmrtnosťou obyvateľstva ale aj vysokým počtom odsťahovaných obyvateľov. V obci Machulince nedošlo k výrazným zmenám počtu obyvateľov. Aj keď v obci bola v sledovanom období nízka pôrodnosť, počet obyvateľov bol vyrovnaný dosť veľkým množstvom prisťahovaných obyvateľov. Na základe týchto údajov sa obec Machulince javí ako atraktívne miesto na bývanie.

Čo sa týka štruktúry obyvateľstva, po všetkých stránkach je priaznivejšia situácia v obci Machulince. Žije tu výrazne mladšie obyvateľstvo, je tu väčší podiel obyvateľov v predproduktívnom a produktívnom veku. Naopak v obci Hrušov bol zistený vysoký index starnutia. Vzdelanostná štruktúra obce Machulince je takisto na vyššej úrovni ako v obci Hrušov. Je tu menšie percento obyvateľov bez vzdelania a obyvateľov s dosiahnutým základným vzdelaním. Čo sa týka národnostnej štruktúry, až 99,24 % obyvateľov Machuliniec je slovenskej národnosti, naopak v obci Hrušov až 8,91 % tvoria obyvatelia rómskej národnosti, čo môže byť pre obec nevýhodou, nakoľko spomínaná národnostná menšina má problém zaradiť sa do spoločnosti a vzťahov medzi obyvateľmi obce. Religiózná štruktúra obcí je približne rovnaká, prevažnú väčšinu tvoria obyvatelia rímskokatolíckeho vierovyznania. Z uvedených údajov vyplýva, že obec Machulince disponuje kvalitnejším ľudským kapitálom ako obec Hrušov.

Dôležitým ukazovateľom rozvinutosti obce je aj ekonomická stránka. Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva na celkovom počte obyvateľov je vyšší v obci Machulince ako v obci Hrušov. Čo sa týka zamestnanosti obyvateľov v jednotlivých odvetviach hospodárstva, obyvateľstvo obce Machulince je zamestnané prevažne v priemysle, dominantným je teda sekundárny sektor. Naopak, v obci Hrušov prevažuje poľnohospodárstvo a pridružené odvetvia, t.j. primárny sektor. Čo sa týka zamestnanosti v službách, väčší podiel je v obci Machulince, čo hovorí tiež v prospech obce. Prevažnú väčšinu ekonomicky neaktívneho obyvateľstva tvoria v obci Machulince deti a žiaci ZŠ, naopak v obci Hrušov sú to obyvatelia v dôchodkovom

veku, čo hovorí opäť v prospech obce Machulince, pretože mladšie obyvateľstvo zvyšuje kvalitu ľudského kapitálu.

Na život obyvateľov obcí výrazne vplýva kvalita sociálnej infraštruktúry. V obci Hrušov sú vybudované takmer všetky zariadenia sociálnej infraštruktúry, chýba tu iba zdravotnícke zariadenie a domov sociálnych služieb. Inak je sociálna infraštruktúra v obci postačujúca pre obyvateľstvo. V obci Machulince chýbajú viaceré zariadenia sociálnej infraštruktúry. Sú to predovšetkým bytové domy, ktoré nie sú v obci vybudované, ďalej zdravotnícke stredisko, ale aj kultúrne zariadenia. Plusom je existencia domova sociálnych služieb. Obe obce majú sociálnu infraštruktúru na postačujúcej úrovni.

Dôležitým ukazovateľom je tiež bývanie. V obci Machulince je obývaných až 89,54 % domov, to znamená že záujem o bývanie v obci je vysoký. Naopak v obci Hrušov je obývaných iba 57,92 % z nich. Ďalším pozitívom obce Machulince je to, že sa tu nachádzajú výrazne novšie domy, ktorých priemerný vek je 34 rokov, v Hrušove je to až 50 rokov.

Kvalita domového fondu, zastúpená počtom osôb na 1 byt, m² obytnej plochy na 1 osobu a m² obytnej plochy na 1 byt je lepšia v obci Machulince.

Čo sa týka sociálneho kapitálu, lepšia situácia je v obci Hrušov. Aktívne tu pracuje až 14 združení, ktoré sa intenzívne podieľajú na kultúrno-spoločenskom živote obce. Až 80 % obyvateľov je členmi aspoň jedného spolku. Spolky medzi sebou aj aktívne spolupracujú. V obci Machulince pôsobí 6 spolkov. Stupeň spolupráce medzi sebou a členstvo občanov v spolkoch však nie sú také výrazné ako v obci Hrušov. Rozvinutosť sociálneho kapitálu je na lepšej úrovni v obci Hrušov.

Rozdiely sú aj vo financovaní spolkov a združení. Kým v obci Machulince je zavedený bežný systém pridelovania peňazí z rozpočtu obce, v obci Hrušov spolky a združenia vypracovávajú projekty, ktorými sa uchádzajú o finančné prostriedky. To je pre spolky výhodou, pretože týmto spôsobom majú väčšie šance získať prostriedky aj z externých zdrojov a to je pre nich veľkou motiváciou.

Napriek tomu, že v obci Machulince je výrazne lepšia úroveň ľudského kapitálu tento kapitál nie je dostatočne využitý. Naopak, obec Hrušov je po sociálnej stránke nadpriemerne rozvinutá, i keď úroveň ľudského potenciálu hovorí v jej neprospech. Obec sa dokázala vlastným úsilím dostať do povedomia širokej verejnosti najmä

organizovaním festivalu Hontianska paráda ale aj ďalším množstvom aktivít. Zaslúžene teda získala titul Dedina roka 2003.

Z toho vyplýva, že pre rozvoj obce nie je dôležitý len potenciál, ktorým obec disponuje, ale hlavne záujem a aktivita obyvateľov, pôsobenie a spolupráca spolkov a združení. Významnú úlohu má tiež podpora miestnej samosprávy, ktorá by mala obyvateľov k aktivite motivovať najmä vytváraním vhodných podmienok. Veľmi dôležité je zvoliť správny spôsob manažovania celého procesu tak ako je to v obci Hrušov.

Spôsob, ktorý je zavedený v obci Hrušov by mohol byť v budúcnosti príkladom pre ďalšie obce, ktoré sa snažia zvýšiť úroveň sociálneho kapitálu.

Zoznam použitej literatúry

BECKER, G. S. 1993. *Human Capital*. Chicago : The University of Chicago Press, 1993.

BELAJOVÁ, Anna – FÁZIKOVÁ, Mária. 2004. *Regionálna ekonomika*. Nitra : SPU, 2005. 248 s. ISBN 80-8069-344-7.

BINEK, J. - GAVLASOVÁ, I., KADEČKA, S. 2008. *Identifikace kompetenci zatěžujících výkon veřejné státní správy se zvláštním přihlédnutím k malým obcím*. In :Veřejná správa, 2008, č. 2, str. 4

BOREKOVÁ, B. 2003. *Ekonomika domácností*. Nitra : SPU, 2003. 154 s. ISBN 80-8069-256-4.

BUCHTA, S. 2008. *Rozvoj vidieka a trh práce*. In : Obecné noviny, roč. 10, 1998, č. 10, s. 14.

CALVERT – HENDERSON. *Quality of Life Indicators*. 2007 [online], aktualizované 2007. [cit. 2009-12-08]. Dostupné na: <<http://www.calvert-henderson.com/>>.

DOBESĚ, M. 2001. *Ľudský kapitál a výkonnosť ekonomiky* : dizertačná práca. Bratislava : Ekonomická univerzita, 2001. 136 s.

DUBECOVÁ, I. 2000. *Regionálne analýzy a plánovanie*. Nitra : SPU, 2000. 129 s. ISBN 80-7137-805-4.

FÁZIKOVÁ, M. – KOZELOVÁ, D. 2005. *Vplyv poľnohospodárstva na zamestnanosť na vidieku*. Praha : Česká zemědělská univerzita, 2005. s. 525-529. ISBN 80-213-1372-2

-
- FITZ-ENZ, J. 2000. *ROI of Human Capital: Measuring Economic Value of Employee Performance*. New York : AMACOM, 2000.
- FUKUYAMA, F. 1999. *How-to Re-moralize America*. In : The Wilson Quarterly, roč. 23, 1999, č. 3, s 32-44.
- GALENSON, W. – PYATT, G. 1964. *The quality of labour and economic development in certain countries*. Ženeva : ILO, 1964.
- GRIMSEY, D. – LEWIS, M. K. 2004. *Financing Public Infrastructure*. Cheltenham, 2004.
- GLEICK, J. 1999. *The Acceleration of Just about Everything*. New York : Random House, 1999. 336 s. ISBN 0-679408-37-1.
- HANCOCK, T. – LABANTE, T. – EDWARDS, R. 1999. *Indicator that Count Measuring Population Health at the Community Level*. In: Canadian Journal of Public Health, s. 22-26.
- HRABÁNKOVÁ, M. 1984. *Přístupy ke sledování efektivnosti automatizovaných systému v zemědělství*. Praha : Státní zemědělský nakladatelství, 1984. 61 s.
- HRADISKÁ, A. 2008. *Úloha partnerstiev pri financovaní rozvoja vidieka*. 2008
- HRONSKÝ, F. 1981. *Teória životnej úrovne*. Bratislava : Nakladateľstvo Pravda, 1981. ISBN 80-88715-43-1.
- HUBA, M. 2001. *Stav rozpracovanosti problematiky indikátorov trvalo udržateľného rozvoja*. In: Geografický časopis, roč. 53, 2001, č. 1, s. 75-92. ISSN 0016-7193

IRA, V. 2003. *Územná diferenciácia vybavenosti bytov v SR ako jednej z dimenzií kvality života*. In: České a slovenské regióny na počátku třetího milénia. Brno : Ústav geoniky AVČR, 2003. s. 20-26.

Indexy používané pri meraní kvality života 2007 [online], aktualizované 2007. [cit. 2010-01-25]. Dostupné na: <<http://www.undp.org/>>.

JANDOUREK, J. 2001. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0.

KIKA, M. 2008. *Sociológia sídiel*. 2008 [online], aktualizované 2008. [cit. 2010-01-16]. Dostupné na:<<http://www.ef.umb.sk/upload/predmet/25/KOC%20Sociologia%20Sidiel.doc>>

KOROBANIČOVÁ, I. 2006. *Marketingové partnerstvá a ich postavenie v procese regionálneho rozvoja. Národná a regionálna ekonomika*. Košice : Ekonomická Fakulta TU v Košiciach, 2006.

KUČÍRKOVÁ, D. 2003. *Rurálna sociológia*. Nitra : SPU, 2003. 124 s.

LAND, K. C. : *Social Indicators*. In: Encyclopedia of Sociology, Revised Edition. New York : Macmillan, 2000, s. 46-59.

LAPKA, M. - GOTTLIEB, M. 2000. *Rolník a krajina*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000.

LIPTÁKOVÁ, Katarína. 2008. *Ľudský potenciál ako faktor endogénneho regionálneho rozvoja*. 1. vyd. Banská Bystrica : UMB, 2008. 122 s. ISBN 978-80-8083-601-6.

MASSAM, B. H. 2002. *Quality of life: Public planning and private living*. In: Progress in Planning, s. 141-227.

MORAVČÍKOVÁ, D. 2007. *Rurálna sociológia*. 4. vyd. Nitra : SPU, 2007. 116 s. ISBN 978-80-8069-982-6

OECD. 2001. *The Well-being of Nations: The Role of Human and Social Capital*. Paris, 2001.

PLUCKNETT, D. 1999. *Networking in international agricultural research*. New York : Cornell University Press, 1999. 224 s.

REKTOŘÍK, J. 2004. *Ekonomika veřejného sektoru*. Brno : Masarykova univerzita, 2004. 127 s. ISBN 80-210-3330-4.

SLÁVIK, M. – GÁBOROVÁ, Ľ. 2004. *Niektoré aspekty kvality života súčasného človeka*. Prešov : FFPU, 2004.

SLEPIČKA, A. 1981. *Venkov anebo město. Lidé, sídla, krajina*. Praha : Svoboda, 1981. 363 s. ISBN 23-138-81.

TVRDOŇ, Jozef – HAMALOVÁ, Marta – ŽÁRSKA, Elena. 1995. *Regionálny rozvoj*. Bratislava : Ekonóm, 1995. 180 s. ISBN 80-225-0671-0.

URBANČÍKOVÁ, N. 2007. *Úloha ľudského a sociálneho kapitálu v regionálnom rozvoji*. Košice : Technická univerzita v Košiciach, 2007.

Materiál z konferencie Potravinárstvo a poľnohospodárstvo v SR – sekcia Rozvoj vidieka 2002

Program LEADER 2000

Program Rozvoja vidieka SR 2007 - 2013

Prílohy

Príloha 1: Demografické tabuľky

Príloha 1

Tab. 1 Vývoj počtu obyvateľov

Rok	Machulince	Hrušov
2001	1048	920
2002	1046	910
2003	1045	897
2004	1037	897
2005	1046	905
2006	1042	890
2007	1048	883
2008	1046	885

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 2 Prírodný pohyb obyvateľstva

Rok	Machulince			Hrušov		
	narodení	zomrelí	prírodný prírastok	narodení	zomrelí	prírodný prírastok
2001	6.68	14.31	-7.63	3.26	9.78	-6.52
2002	8.6	7.6	1	2.19	9.89	-7.7
2003	10.52	10.52	0	11.14	14.49	-3.35
2004	9.64	15.42	-5.78	13.37	15.6	-2.23
2005	6.69	9.56	-2.87	6.62	12.15	-5.53
2006	6.71	6.71	0	8.98	13.48	-4.5
2007	7.63	5.72	1.91	9.06	12.45	-3.39
2008	8.6	10.51	-1.91	7.91	5.65	2.26

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 3 Mechanický pohyb obyvateľstva

Rok	Machulince			Hrušov		
	prist'ahovaní	vyst'ahovaní	mechanický prírastok	prist'ahovaní	vyst'ahovaní	mechanický prírastok
2001	16.22	13.36	2.86	8.7	13.04	-4.34
2002	11.47	15.3	-3.83	10.99	14.29	-3.3
2003	17.22	11.48	5.74	10.03	11.15	-1.12
2004	11.57	13.5	-1.93	12.26	10.03	2.23
2005	18.16	6.69	11.47	18.78	4.42	14.36
2006	11.51	15.36	-3.85	12.36	24.72	-12.36
2007	13.36	11.45	1.91	2.27	6.8	-4.53
2008	7.65	7.65	0	6.78	6.78	0

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 4 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo

	Skupina EAO	Machulince			Hrušov		
		muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu
	počet EAO	279	254	533	235	194	429
	v %	55,00	47,00	50,90	52,10	41,40	46,60
z toho	na materskej dovolenke	0	15	15	0	19	19
	pracujúci dôchodcovia	1	3	4	11	16	27
	pracujúci v rodinnom podniku	0	0	0	0	0	0
	nezamestnaní	67	73	140	72	80	152

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 5 Veková štruktúra obyvateľstva

Vek	Machulince			Hrušov		
	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu
predproduktívny	103	104	207	95	96	191
produktívny	339	313	652	282	229	511
poproduktívny	63	119	182	70	143	213
nezistení	2	5	7	4	1	5
spolu	507	541	1048	451	469	920

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 6 Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Stupeň vzdelania	Machulince	Hrušov
základné	238	420
stredoškolské bez maturity	282	189
stredoškolské s maturitou	258	79
vysokoškolské	33	21
bez udania vzdelania	12	3
bez školského vzdelania	0	6
deti do 16 rokov	225	202

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 7 Národnostná štruktúra obyvateľstva

Národnosť	Machulince			Hrušov		
	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu
slovenská	501	539	1040	402	421	823
maďarská	0	0	0	2	5	7
rómska	1	0	1	43	39	82
česká	2	1	3	0	0	0
nemecká	1	0	1	0	0	0
ostatné, nezistené	2	1	3	4	4	8
spolu	507	541	1048	451	469	920

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 8 Náboženská štruktúra obyvateľstva

Cirkvev	Machulince			Hrušov		
	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu
rímskokatolícka	492	530	1022	439	458	897
gréckokatolícka	0	0	0	1	0	1
pravoslávna	0	0	0	0	1	1
evanjelická	2	2	4	2	3	5
náboženská spoločnosť Jehovovi svedkova	0	2	2	0	0	0
bez vyznania	7	1	8	3	4	7
nezistené	6	6	12	6	3	9
spolu	507	541	1048	451	469	920

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 9 Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa odvetvia hospodárstva

Odvetvie hospodárstva	Machulince		Hrušov	
	počet	dochádzajúci do zamestnania	počet	dochádzajúci do zamestnania
Poľnohospodárstvo, poľovníctvo, súvisiace služby	11	6	100	38
Lesníctvo, ťažba dreva a pridružené služby	18	16	17	10
Rybolov, chov rýb	0	0	0	0
Ťažba nerastných surovín	4	3	4	2
Priemyselná výroba	165	100	63	18
Výroba a rozvod elektriny, plynu a vody	13	13	8	7
Stavebníctvo	48	41	17	8
Výroba vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru	30	21	21	13
Hotely a reštaurácie	11	9	4	1
Doprava, skladovanie a spoje	24	20	23	20
Peňažníctvo a poisťovníctvo	3	3	1	1
Obchodné služby, výskum a vývoj	8	7	7	5
Sociálne zabezpečenie	33	13	54	7
Školstvo	22	15	20	1
Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	18	16	4	2
Ostatné verejné, sociálne a osobné služby	8	5	4	2
Súkromné domácnosti s domácim personálom	0	0	0	0
Exteritoriálne organizácie a združenia	0	0	0	0
EA bez udania odvetví	117	22	82	7
Spolu	533	310	429	142

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 10 Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo

	Skupina ENO	Machulince			Hrušov		
		muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu
	nepracujúci dôchodcovia	76	131	207	91	150	241
	ostatní nezávislí	6	1	7	4	3	7
	deti a žiaci ZŠ	115	121	236	101	103	204
	spolu	24	30	54	18	17	35
študenti	z učilíšť (SOU)	8	5	13	10	8	18
	zo stredných škôl	11	20	31	6	8	14
	z vysokých škôl	5	5	10	2	1	3
	ostatní závislí	7	4	11	2	2	4

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 11 Domový a bytový fond

Počet	Machulince				Hrušov			
	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu
Domov spolu	305	0	1	306	437	2	3	442
Počet trvalo obývaných domov	273	0	1	274	253	2	1	256
v %	89.5	0	100	89.54	98.8	0.8	0.4	57.92
Počet trvalo neobývaných domov	32	0	0	32	184	0	1	185
Priemerný vek domu	34	0	48	34	50	27	103	50
Bytov spolu	317	0	1	318	445	12	2	459
V tom:								
trvale obývané	284	0	1	285	259	12	1	272
v %	99.6	0	0.4	89.62	95.2	4.4	0.4	100
neobývané	33	0	0	33	186	0	1	187
neobývané z dôvodu zmeny užívateľa	2	0	0	2	4	0	0	4
neobývané, určené na rekreáciu	0	0	0	0	28	0	0	28
neobývané, uvoľnené na prestavbu	1	0	0	1	7	0	0	7
neobývané, nespôsobilé na bývanie	10	0	0	10	47	0	1	48
neobývané, po kolaudácií	1	0	0	1	2	0	0	2
neobývané v pozostalost. alebo súd. konaní	3	0	0	3	2	0	0	2
neobývané z iných dôvodov	16	0	0	16	96	0	0	96
nezistené	0	0	0	0	0	0	0	0

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 12 Domový a bytový fond

Počet	Machulince				Hrušov			
	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu
Veľkosť bytu:								
1 obytná miestnosť	6	0	0	6	61	2	0	63
2 izby	23	0	0	23	81	6	1	88
3 izby	51	0	1	52	73	2	0	75
4 izby	57	0	0	57	24	2	0	26
5+ izieb	147	0	0	147	20	0	0	20
obytné miestnosti	1281	0	3	1284	650	28	2	680
Počet osôb na 1:								
byt	3.68	0	0	3.67	3.17	3.08	0	3.16
Obytná plocha bytu v m2	23 353	0	38	23 391	11 014	458	50	11 522
Celková plocha bytu v m2	33 574	0	58	33 632	19 001	689	100	19 790
Priemerný počet:								
m2 obytnej plochy na 1 osobu	22.4	0	38	22.4	13.4	12.4	0	13.4
obytných miestností na 1 byt	4.51	0	3	4.51	2.51	2.33	2	2.5

Zdroj: ŠÚ SR

Tab. 13 Počet a typy domácností

Počet	Machulince				Hrušov			
	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu	Rodinné domy	Bytové domy	Ostatné budovy	Domový fond spolu
Bývajúcich osôb	1044	0	1	1045	822	37	0	859
CD	474	0	1	475	372	13	0	385
HD	322	0	1	323	274	9	0	283

Zdroj: ŠÚ SR